នៅចំពោះមុខក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះពិសេសនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ

ភាគីដាក់ឯកសារ: សហព្រះរាជអាជ្ញា

ដាក់ជូន: អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង (ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះពិសេស)

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ: ថ្ងៃទី ១០ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: សាធារណៈ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង:

ឋានៈនៃចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់បណ្តោះអាសន្ន:

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 30-Oct-2014, 09:58
CMS/CFO: Ly Bunloung

ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាចំពោះបណ្តឹងជំទាស់ឯកសិទ្ធិរបស់ នួន ជា

ដាក់ដោយ៖	ផ្ញើជូន៖	ចម្លងជូន៖
សហព្រះរាជអាជ្ញា៖	**ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះពិសេស៖**	**ជនជាប់ចោទ៖**
ជា លាង	ចៅក្រម ធូ មុណី ជាប្រធាន	នួន ជា
Nicholas KOUMJIAN	ចៅក្រម Rowan DOWNING	ខៀវ សំផន
	ចៅក្រម ហួត វុទ្ធី	**មេធាវីការពារក្តី៖**
	ចៅក្រម Chang-ho CHUNG	សុន អរុណ
	ចៅក្រម ប៉ែន ពេជ្រសាលី	Victor KOPPE
		គង់ សំអុន
		Arthur VERCKEN

01034189

<u>ចម្លងជូន៖</u>

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង៖

ចៅក្រម និល ណុន ជាប្រធាន

ចៅក្រម Claudia FENZ

ចៅក្រម យ៉ា សុខន

ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE

ចៅក្រម យូរ ឧត្តរា

Anta GUISSÉ

សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី៖

ពេជ អង្គ

Marie GUIRAUD

I. សេចក្តីផ្តើម

1. នៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៤ នួន ជា បានដាក់បណ្តឹងជំទាស់ចំពោះចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc Lavergne និងចៅក្រម យូរ ឧត្តរា ("បណ្តឹងជំទាស់")[1] ដោយចោទប្រកាន់ថា ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រម យូរ ឧត្តរា ("ចៅក្រមជាតិ") មិនមានឯករាជ្យភាព មានផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនក្នុងរឿងក្តី ០០២/០២ និងការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង។ លើសពីនេះទៀត នួន ជា ក៏ស្នើសុំប្តឹងជំទាស់ ចៅក្រម Jean-Marc Lavergne (រួមគ្នាហៅថា "ចៅក្រម") ដោយចោទប្រកាន់ពីការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង[2]។

2. សហព្រះរាជអាជ្ញាសូមឆ្លើយតបថា បណ្តឹងជំទាស់នេះគួរត្រូវបានច្រានចោលភ្លាមៗ។ នួន ជា មិនបានបង្ហាញឱ្យឃើញពីការលម្អៀងជាក់ស្តែង ឬការព្រួយបារម្ភដោយសមហេតុផលអំពីការលម្អៀងរបស់ចៅក្រមដែលពាក់ព័ន្ធឡើយ។ ភាគច្រើននៃបណ្តឹងជំទាស់គ្រាន់តែលើកពីការតវ៉ារបស់ នួន ជា ថាគាត់មិនយល់ស្របជាមួយនឹងការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ដែលជាការតវ៉ាដែលគាត់មានសិទ្ធិដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ តែមិនសមស្របទាល់តែសោះសម្រាប់បណ្តឹងជំទាស់ចៅក្រមឡើយ។ ការតវ៉ាជាច្រើនរបស់ នួន ជា គ្រាន់តែជាការព្យាយាមលើកតវ៉ាឡើងវិញអំពីសារណាលើកមុនៗរបស់មេធាវីការពារក្តី ដែលត្រូវបានបិទផ្លូវតវ៉ារួចហើយ ហើយត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងច្រានចោលតាំងពីយូរមកហើយ។ ការតវ៉ាផ្សេងៗទៀតដែលមាននៅក្នុងបណ្តឹងនេះ ដូចដែលបង្ហាញនៅផ្នែកខាងក្រោម ផ្អែកលើការកំណត់អង្គហេតុ និងការអនុវត្តអង្គច្បាប់ដោយមិនត្រឹមត្រូវ។ បណ្តឹងជំទាស់គ្រាន់តែជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយនៅក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រមិនស្របច្បាប់ដែលមានតាំងពីយូរណាស់មកហើយរបស់ នួន ជា ក្នុងការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ អ.វ.ត.ក ជាស្ថាប័ន ជាជាងការតវ៉ាទៅនឹងភស្តុតាងដ៏ច្រើនលើសលប់អំពីការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌរបស់គាត់។

---

[1] ឯកសារ E314/4 សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលតុលាការទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងសមាសភាពចៅក្រម ដើម្បី ពិនិត្យ និងវិនិច្ឆ័យលើបណ្តឹងជំទាស់, ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៤។

[2] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់របស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc Lavergne និងចៅក្រម យូរ ឧត្តរា, ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៤ ("បណ្តឹងជំទាស់")។

II. ច្បាប់ជាធរមាន

3. វិធាន ៣៤(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា "ភាគីអាចធ្វើបណ្ដឹងជំទាស់ចំពោះសហចៅក្រម ក្នុងករណីណាមួយ[...] មានការពាក់ព័ន្ធ ដែលអាចធ្វើឲ្យប៉ះពាល់យ៉ាងពិតប្រាកដដល់ភាពអនាគតិរបស់ចៅក្រមរូបនោះ ឬអាចបង្កើតឲ្យមានភាពលម្អៀង"[3]។ អនុលោមតាមវិធាន ៣៤(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បណ្ដឹងបែបនេះ "ត្រូវបង្ហាញឲ្យច្បាស់លាស់អំពីមូលហេតុនៃបណ្ដឹង និង ត្រូវមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ផងដែរ"[4]។

១. ការសន្និដ្ឋានពីភាពមិនលម្អៀងរបស់ចៅក្រម ដោយមិនគិតអំពីប្រភេទនៃការលម្អៀងដែលបានចោទប្រកាន់

4. អ.វ.ត.ក បានអនុម័តយកយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិដែលចែងថា ចំណុចចាប់ផ្ដើមសម្រាប់ការសម្រេចថាតើ មានមូលដ្ឋានដែរឬទេ ក្នុងការប្ដឹងជំទាស់ចៅក្រមចេញពីសំណុំរឿងមួយ គឺការសន្និដ្ឋានអំពីភាពមិនលម្អៀងរបស់ចៅក្រម[5]។ ការសន្និដ្ឋានអំពីភាពមិនលម្អៀងដែលមានចំពោះចៅក្រម គឺផ្អែកលើការធ្វើសច្ចាប្រណិធានចូលកាន់តំណែងរបស់ចៅក្រម និងលក្ខណៈសម្បត្តិសម្រាប់ការតែងតាំងពួកគាត់ជាចៅក្រមនោះ[6]។ ភាគីដែលប្ដឹងជំទាស់មានបន្ទុកត្រូវបង្ហាញផ្ទុយពីការសន្និដ្ឋាននេះ ដែលជាលក្ខខណ្ឌកម្រិតខ្ពស់តម្រូវឲ្យបំពេញ[7]។

---

[3] វិធានផ្ទៃក្នុង ៣៤(២)។

[4] វិធានផ្ទៃក្នុង ៣៤(៣។

[5] ឯកសារ E55/4 សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្ដឹងជំទាស់ចំពោះចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Silvia Cartwright ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc Lavergne និងចៅក្រម ធូ មណី, ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ ("សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជំទាស់ ឆ្នាំ ២០១១ លេខ E55/4") កថាខណ្ឌ ១២។

[6] ដូចជើងទំព័រខាងលើ។

[7] ដូចជើងទំព័រខាងលើ។

5. អ.វ.ត.ក បានអនុម័តយកលក្ខណវិនិច្ឆ័យ ដែលប្រើប្រាស់ដោយតុលាការអន្តរជាតិដទៃទៀត[8] ដែលតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ លក្ខខណ្ឌតម្រូវអំពីភាពមិនលម្អៀងត្រូវបានរំលោភ មិនមែនចាំបាច់តែថាចៅក្រមនោះមានភាពលម្អៀងជាក់ស្តែងនោះទេ ("*ភាពលម្អៀងអត្តនោម័ត*") ប៉ុន្តែក៏ក្នុងករណីមានការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងដែរ ("*ភាពលម្អៀងសត្យានុម័ត*")[9]។

6. ការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង ត្រូវបានបង្ហាញក្នុងករណីដែល (ក) ចៅក្រមគឺជាភាគីនៃរឿងក្តី ឬក៏មានផលប្រយោជន៍ហិរញ្ញវត្ថុ ឬផលប្រយោជន៍បុគ្គល នៅក្នុងលទ្ធផលនៃរឿងក្តី ឬប្រសិនបើសេចក្តីសម្រេចរបស់ចៅក្រម នឹងនាំទៅដល់ការលើកកម្ពស់ដល់បុព្វហេតុ ដែលចៅក្រមរូបនោះបានចូលរួមពាក់ព័ន្ធ ឬ (ខ) កាលៈទេសៈដែលនាំឲ្យអ្នកសង្កេតដែលមានហេតុផល ហើយដែលទទួលបានព័ត៌មានត្រឹមត្រូវ អាចយល់ឃើញដោយសមហេតុផលថាមានភាពលម្អៀង[10]។ "អ្នកសង្កេតដោយមានហេតុផល" គឺជាបុគ្គលសម្មតិកម្ម ដែលមានគំនិតយុត្តិធម៌ ហើយមានការយល់ដឹងគ្រប់គ្រាន់អំពីកាលៈទេសៈពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ដើម្បីធ្វើការវិនិច្ឆ័យដោយសមហេតុផលទៅលើចំណុចថាតើចៅក្រមដែលរងបណ្តឹងអាច ឬមិនអាចពិចារណាដោយមិនលម្អៀង និងមិនមានបុរេវិនិច្ឆ័យចំពោះបញ្ហាដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងរឿងក្តី[11]។ ជាផ្នែកនៃការយល់ដឹងនេះ អ្នកសង្កេតដោយមានហេតុផល ត្រូវចាត់ទុកថាបានដឹងអំពីទំនៀមទម្លាប់នៃសុច្ចរិតភាព និងភាពមិនលម្អៀងរបស់ចៅក្រម ព្រមទាំងបានដឹងអំពីចំណុចដែលថាការមិនលម្អៀងគឺជាកាតព្វកិច្ចមួយក្នុងចំណោមកាតព្វកិច្ចផ្សេងៗដែលចៅក្រមបានធ្វើសច្ចា ប្រណិធាន

---

[8] *វណ្ណអាជ្ញា តទល់នឹង Anto Furundžija,* រឿងក្តីលេខ IT -95-17/I-A, សាលដីកា (អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល តុលាការ ICTY), ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០០ (*"សាលដីកា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល រឿងក្តី Furundžija"*) នៅត្រង់កថាខណ្ឌ 189

[9] ឯកសារ E55/4 សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ចៅក្រម ឆ្នាំ ២០១១, *ជើងទំព័រខាងលើលេខ ៥* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១១។

[10] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ សាលដីកា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល រឿងក្តី Furundžija, ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៩* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៨; *វណ្ណអាជ្ញា តទល់នឹង Abdallah Banda Abakaer Nourain and Saleh Mohammed Jerbo Jamus*, ICC Doc. No. ICC-02/05-03/09-344-Anx សេចក្តីសម្រេចកិច្ចប្រជុំពេញអង្គរបស់ចៅក្រមលើ "បណ្តឹងជំទាស់របស់មេធាវីការពារក្តី ចំពោះចៅក្រម" ថ្ងៃទី ០២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ចុះថ្ងៃទី ខែ ឆ្នាំ ចុះថ្ងៃទី ០៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២០។

[11] *វណ្ណអាជ្ញា តទល់នឹង Radoslav Brđanin and Momir Talić,* រឿងក្តី លេខ IT-99-36-PT សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ Momir Talić ប្តឹងជំទាស់ចៅក្រម និងសុំឲ្យដកចៅក្រម (អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ២ របស់តុលាការ ICTY), ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០០ ("*សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ចៅក្រមរបស់ Talić*") នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៥។

ថាត្រូវតែប្រកាន់ឱ្យបាន[12]។ តុលាការកំពូលសហរដ្ឋអាមេរិកបានសម្រេចថែមទៀតថា "ការបង្ហាញពីការមិនអត់ធ្មត់ ការមិនពេញចិត្ត ការធុញទ្រាន់ និងសូម្បីតែការបង្ហាញពីកំហឹង" មិនបង្ហាញថាជាការលម្អៀងបានដែរ[13]។

ខ.ចៅក្រមអាចស្តាប់យ៉ាងត្រឹមត្រូវនូវរឿងក្តីច្រើន ដែលលើកឡើងពីបញ្ហាអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់តែមួយ។ សក្តានុពលនៃការសម្រេចដែលធ្វើឱ្យមានការប៉ះពាល់នៅពេលអនាគតនោះ មិនអាចបង្កជាភាពលម្អៀងបានឡើយ

7. យុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិបានទទួលស្គាល់ស្របគ្នាថា ចៅក្រមមិនត្រូវបានហាមឃាត់មិនឱ្យចូលរួម ក្នុងការជំនុំជម្រះរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌពីរដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ដែលកើតចេញពីបណ្តុំនៃហេតុការណ៍ដូចគ្នាឡើយ បើទោះបីជារឿងក្តីទាំងនោះពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់ជាន់គ្នាក៏ដោយ[14]។ ក្នុងរឿងក្តី *Galić* ការិយាល័យរបស់តុលាការ ICTY បានដោះស្រាយលើបញ្ហានៃសមត្ថភាពរបស់ចៅក្រមក្នុងការចូលរួមក្នុងការជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌពីរ ឬក៏ច្រើន ដែលកើតចេញពីហេតុការណ៍ដូចៗគ្នា៖

> ការបណ្តុះបណ្តាល និងបទពិសោធន៍អាជីពរបស់ចៅក្រម បានធ្វើឱ្យពួកគាត់មានសមត្ថភាពក្នុងការពិចារណាតែបណ្តាភស្តុតាងណាដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងសវនាការ មិនយកភស្តុតាងនៅក្នុងចិត្តរបស់គាត់ នៅពេលចេញសាលក្រម។ ចៅក្រមដែលមានតួនាទីជាអ្នកស្វែងរកការពិត ប្រហែលជាជួបប្រទះញឹកញាប់នូវព័ត៌មានអំពីរឿងក្តីនៅចំពោះមុខពួកគាត់ តាមរយៈបណ្តាញសារព័ត៌មាន ឬក្នុងករណីខ្លះតាមរយៈការជំនុំជម្រះដែលមានទំនាក់ទំនងគ្នា។ ការិយាល័យរបស់តុលាការ ICTY យល់ឃើញថាចៅក្រមមិនគួរត្រូវបានប្តឹងជំទាស់ ដោយគ្រាន់តែដោយសារការជួបប្រទះបែបនេះឡើយ [...]។ ការតម្រូវឱ្យចេញសាលក្រមដោយមានសំអាងហេតុ ដែលពន្យល់ពីមូលដ្ឋាននៃការយល់ឃើញរបស់

---

[12] *សាលដីកា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល រឿងក្តី* Furundžija, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៩* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៩០។

[13] រឿងក្តី *Liteky* និងអ្នកដទៃទៀត តទល់នឹង សហរដ្ឋអាមេរិក, 510 U.S. 540 (តុលាការកំពូល សហរដ្ឋអាមេរិក) ("រឿងក្តី *Liteky និងអ្នកដទៃទៀត*") នៅត្រង់ទំព័រ ៥៥៥-៥៥៦។

[14] ឯកសារ E55/4 សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ ឆ្នាំ ២០១១, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៥* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៥; *សូមមើល រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Sesay* និងអ្នកដទៃទៀត, SCSL-04-15-T, សេចក្តីសម្រេចលើញត្តិរបស់ Sesay និង Gbao ស្នើសុំឱ្យចៅក្រម Hon. Justice Bankole Thompson ដកខ្លួនចេញដោយស្ម័គ្រចិត្ត ឬដោយបណ្តឹងជំទាស់ ចេញពីរឿងក្តី RUF, (អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I), ចុះថ្ងៃទី ០៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៥៥។

ចៅក្រម មានន័យថា ចៅក្រមរបស់តុលាការ ត្រូវបានបង្ខំឱ្យកម្រិតកំណត់ខ្លួនគាត់តែត្រឹមភស្តុតាងក្នុងកំណត់ត្រាប៉ុណ្ណោះ នៅពេលធ្វើការសម្រេចលើសេចក្ដីសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួន[15]។

8. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា បញ្ហាដែលចាំបាច់ត្រូវដោះស្រាយគឺថាតើ ចៅក្រមនឹងអាចវិនិច្ឆ័យលើបញ្ហាដែលត្រូវបានលើកឡើងក្នុងរឿងក្ដី ដោយមិនលម្អៀង និងដោយមិនមានបុរេវិនិច្ឆ័យបានដែរឬយ៉ាងណា[16]។ នៅក្នុងចម្លើយតបចំពោះបណ្ដឹងជំទាស់ចៅក្រម ក្នុងរឿងក្ដី *Šešelj* ប្រធានតុលាការ ICTY បានបញ្ជាក់ថា ចៅក្រមអាចត្រូវបានរំពឹងថាធ្វើការវិនិច្ឆ័យរឿងក្ដីរបស់ខ្លួន តែទៅលើភស្តុតាងដែលនៅចំពោះខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ ដោយមិនពិចារណាទៅលើការចោទប្រកាន់នានាដែលបានធ្វើឡើងក្នុងរឿងក្ដីផ្សេងៗ ដែលអាចមានឥទ្ធិពលព្យសនកម្មទៅលើជនជាប់ចោទឡើយ[17]។

9. តុលាការក្នុងស្រុក តុលាការថ្នាក់តំបន់ និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ បានអនុម័តយកទស្សនៈដែលថា ត្រឹមតែ "ការរំពឹងទុក" ដែលថាចៅក្រមអាចសម្រេចលើបញ្ហានៅក្នុងរឿងក្ដីជាក់លាក់មួយ ប្រឆាំងទៅនឹងភាគីមួយ មិនមែនជាមូលដ្ឋានក្នុងការប្ដឹងជំទាស់ចៅក្រមនោះទេ[18] បើទោះបីជាក្នុងករណីដែលការរំពឹងទុកនោះ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសារការសម្រេចលើកមុនរបស់ចៅក្រម ទៅលើបញ្ហាអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់ក៏ដោយ[19]។ ដូចដែលបានសម្រេចដោយតុលាការជាន់ខ្ពស់របស់អូស្ត្រាលី៖

> ជាការចាំបាច់ដែលត្រូវនិយាយឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងឮខ្លាំងៗថា មូលដ្ឋាននៃការប្ដឹងជំទាស់ចៅក្រមគឺជាការយល់ឃើញដោយសមហេតុផលថា មន្ត្រីតុលាការនឹងមិនសម្រេចទៅលើរឿងក្ដី ដោយអនាគតិ និងមិនមានការរើសអើង ជាជាងការបង្ហាញថាគាត់នឹងសម្រេចរឿងក្ដីប្រឆាំងទៅនឹងភាគីមួយ។ អាចនឹងមានស្ថានភាពជាច្រើនដែលសេចក្ដីសម្រេចលើកមុនរបស់មន្ត្រីតុលាការទៅលើបញ្ហាអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់អាចបង្កើតជាការរំពឹងទុកមួយដែលថា គាត់ប្រហែលជានឹងសម្រេចទៅលើបញ្ហានានា នៅក្នុងរឿងក្ដី

---

[15] *រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Galić*, រឿងក្ដី លេខ IT-98-29-T សេចក្ដីសម្រេចលើសារណារបស់ Galić អនុលោមតាមវិធាន ១៥(ខ) (ការិយាល័យតុលាការ ICTY), ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៣ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៦។

[16] ឯកសារ E55/4 សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជំទាស់ ឆ្នាំ ២០១១, *ដើងទំព័រខាងលើ លេខ ៥* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៥។

[17] *រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Šešelj*, រឿងក្ដី លេខ IT-03-67-PT, សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជំទាស់ (ប្រធាន), ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧, នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៥។

[18] *Re J.R.L.; Ex parte C.J.L.* (1986), តុលាការជាន់ខ្ពស់អូស្ត្រាលី, 161 CRL 352 ("*Re J.R.L.*") នៅត្រង់ទំព័រ ៣៥២។

[19] ដូចជើងទំព័រខាងលើ

ជាក់លាក់មួយ ប្រឆាំងទៅនឹងភាគីមួយ។ ប៉ុន្តែ នេះមិនមានន័យថា គាត់នឹងដោះស្រាយបញ្ហាក្នុងរឿងក្តីនោះ ដោយមិនលម្អៀង និងដោយមិនមានបុរេវិនិច្ឆ័យឡើយ[20]។

10. ឃ្លានេះត្រូវបានដកស្រង់ដោយមានការយល់ព្រម ដោយតុលាការជាច្រើន *រួមទាំង* តុលាការធម្មនុញ្ញរបស់ប្រទេសអាហ្វ្រិកខាងត្បូង[21] តុលាការ ICTR ក្នុងរឿងក្តី *Karemera*[22] និងតុលាការ ICTY ក្នុងរឿងក្តី *Delalić* និងអ្នកដទៃទៀត ("រឿងក្តី *Čelebići*")[23] និងរឿងក្តី *Brđanin* និង *Talić*[24]។ ក្នុងរឿងក្តី *Karemera* តុលាការ ICTR បានបន្តអភិវឌ្ឍន៍គោលការណ៍នេះបន្ថែមទៀត ដោយថែងថា៖

> អ្វីដែលត្រូវបង្ហាញគឺថា សេចក្តីសម្រេចត្រូវតែ ឬគួរតែបានយល់ដឹងដោយសមហេតុថា ជាលទ្ធផលនៃការសន្មតទុកមុនប្រឆាំងនឹងម្ចាស់បណ្តឹង ហើយមិនទាក់ទងទៅនឹងការអនុវត្តច្បាប់ ដែលច្បាប់នេះអាចមានលទ្ធភាពបកស្រាយច្រើន ឬការវាយតម្លៃលើអង្គហេតុពាក់ព័ន្ធ[25]។

11. តុលាការអឺរ៉ុបសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សបានសម្រេចថា "ចំណុចគ្រាន់តែថា ចៅក្រមជំនុំជម្រះបានចេញសេចក្តីសម្រេចលើកមុន ពាក់ព័ន្ធបទល្មើសតែមួយ មិនអាចចាត់ទុកថា អង្គហេតុនេះអាចធ្វើជាយុត្តិកម្មចំពោះការព្រួយបារម្ភណ៍ពីអនាគតិរបស់ចៅក្រមនោះបានឡើយ"[26]។ ហេតុដូច្នេះ បញ្ហាមិនមែនថា តើចៅក្រមប្រហែលជានឹងសម្រេចទៅលើបញ្ហាដូចគ្នា ក្នុងលក្ខណៈដូចគ្នាតែមួយ ដូចទៅនឹងអ្វីដែលពួកគាត់បានសម្រេចនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចលើកមុននោះឡើយ ប៉ុន្តែបញ្ហាគឺថាតើចៅក្រមទាំងនោះ

---

[20] ដូចជើងទំព័រខាងលើ

[21] ប្រធានាធិបតីសាធារណរដ្ឋអាហ្វ្រិកខាងត្បូង តទល់នឹង សហព័ន្ធបាល់អោប អាហ្វ្រិកខាងត្បូង, សាលក្រមលើបណ្តឹងជំទាស់ចិត្ត, តុលាការធម្មនុញ្ញអាហ្វ្រិកខាងត្បូង, 1999 (7) BCLR 725 (CC) នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៤៦។

[22] *រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង* Edouard Karemera *និងអ្នកដទៃទៀត*, រឿងក្តី លេខ ICTR 98-44-T, សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ Karemera ប្តឹងជំទាស់ចិត្តចៅក្រមជំនុំជម្រះ (ការិយាល័យ តុលាការ ICTR), ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ ("សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ចិត្ត របស់ *Karemera*") នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១០។

[23] *រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Zejnil Delalić, Hazim Delić, Esad Landžo and Zdravko Mucić*, រឿងក្តី លេខ IT-96-21-A, សាលក្រម (អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល), ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០១ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៧០៧។

[24] *សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ចិត្តរបស់* Talić, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ១១* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៨។

[25] សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ចិត្ត របស់*Karemera*, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ២២* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣។

[26] *រឿងក្តី* Schwarzenberge*r តទល់នឹងប្រទេសអាល្លឺម៉ង់* បណ្តឹងលេខ 75737/01, សាលក្រម, តុលាការអឺរ៉ុបសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្ស, ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ("សាលក្រម *Schwarzenberger*") នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៤២។

“ប្រើប្រាស់ការពិចារណាដែលមិនលម្អៀង និងមិនមានបុរេវិនិច្ឆ័យដែរឬទេ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានៅក្នុងរឿងក្ដីបច្ចុប្បន្ននេះ”[27]។ ការសន្មតជាមុនចំពោះសេចក្ដីសម្រេចជាក់លាក់ នៅពេលដែលវាត្រូវបានបង្ហាញចេញតាមរយៈមតិរបស់ចៅក្រមនោះ មិនអាចចាត់ទុកជាភាពលម្អៀងទេ”[28]។

12. តុលាការអឺរ៉ុបសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សក៏បានសម្រេចផងដែរថា ចៅក្រមត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលរួមក្នុងរឿងក្ដីព្រហ្មទណ្ឌពីរ ដែលកើតចេញពីបណ្ដុំអង្គហេតុតែមួយ លើកលែងតែសាលក្រមកន្លងមក មានសេចក្ដីសម្រេចដែល “ពិតជាបុរេវិនិច្ឆ័យចំពោះបញ្ហាពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ”[29]។ ដើម្បីបង្កើតជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការប្ដឹងជំទាស់ បុរេវិនិច្ឆ័យបែបនេះចាំបាច់ត្រូវតែពាក់ព័ន្ធជាមួយការសម្រេច “ទៅលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ដែលចាំបាច់សម្រាប់ចាត់ទុកថាជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ហើយ [...] ថាតើ ដោយលើសពីវិមតិសង្ស័យ ម្ចាស់បណ្ដឹងមានពិរុទ្ធភាពចំពោះការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសបែបនោះដែរឬទេ”[30]។ ក្នុងករណីដែលតុលាការយល់ថាខ្លួនមិនធ្វើការប្រកាសអំពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទទេនោះ ការស្ដែងចេញនូវភាពលម្អៀងមិនត្រូវបានបង្ហាញឡើយ[31]។

៣. កំណត់ត្រានៃសេចក្ដីសម្រេចដែលធ្វើឱ្យមានការប៉ះពាល់ពីពេលកន្លងមក មានគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការកំណត់ថាមានការលម្អៀងជាក់ស្ដែង ឬការស្ដែងចេញនូវភាពលម្អៀងឡើយ

13. ដើម្បីគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់អំពីភាពលម្អៀង ដោយផ្អែកលើសេចក្ដីសម្រេចរបស់ចៅក្រម ចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញថា សេចក្ដីសម្រេចនោះពិតជា ឬអាចត្រូវបានគេយល់ឃើញដោយសមហេតុផល ថាកើតចេញពីបុរេវិនិច្ឆ័យប្រឆាំងនឹងម្ចាស់បណ្ដឹង ហើយមិនទាក់ទងជាមួយការអនុវត្តច្បាប់ ឬការពិចារណា

---

[27] *សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជំទាស់របស់* Talić, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ១១* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៩។

[28] ឯកសារ E55/4 សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជំទាស់ ឆ្នាំ ២០១១, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៥* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៥។

[29] *Poppe* តទល់នឹងប្រទេសហុល្លង់ សាលក្រម ECHR *(32271/04)* ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៩ (“សាលក្រម រឿងក្ដី Poppe”) នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៦។

[30] ដូចជើងទំព័រខាងលើ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៨ [ដោយមានការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម]។

[31] សាលក្រម*Schwarzenberger*, ជើងទំព័រខាងលើ លេខ២៦ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៤៣។

លើអង្គហេតុពាក់ព័ន្ធឡើយ[32]។ នៅក្នុងសេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជំទាស់ចិត្តនៅតុលាការ ICTY មានការសម្រេចថា "ការសន្និដ្ឋានជាមុនពីភាពមិនលម្អៀងរបស់ចៅក្រម នៅពេលពិនិត្យលើភស្ដុតាងដែលទទួលបានពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើកមុន ត្រូវអនុវត្ត ដោយមិនគិតអំពីថាតើ ចៅក្រមក្នុងពេលកន្លងមកបានវាយតម្លៃជាវិជ្ជមាន ឬអវិជ្ជមាន ទៅលើភាពអាចជឿជាក់បាននៃភស្ដុតាងនោះទេ"[33]។ ការដែលចៅក្រម "ក្នុងពេលកន្លងមកបានស្ដាប់សក្ខីកម្មរបស់សាក្សី ទាក់ទងនឹងអង្គហេតុតែមួយ ដែលជាបញ្ហាចោទក្នុងបណ្ដឹងសាទុក្ខ" ហើយបាន "ធ្វើការពិចារណាទៅលើភាពអាចជឿជាក់បាននៃសក្ខីកម្មនោះ" មិនមែនជាមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ផ្ដល់យុត្តិកម្មដល់ការប្ដឹងជំទាស់ចិត្តទេ"[34]។

៤. ចៅក្រមអាចចូលរួមជំនុំជម្រះក្នុងរឿងក្ដីបន្តបន្ទាប់គ្នា ទាក់ទងនឹងចុងចោទតែមួយ

14. ការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីសម្រាប់សំណុំរឿង ០០២ បានបណ្ដាលឱ្យមានស្ថានភាព *ពិសេសប្លែកពីគេ (sui generis)*។ យុត្តិសាស្ត្រទាក់ទងនឹងចៅក្រមដែលបានចូលរួមជំនុំជម្រះក្នុងរឿងក្ដីកន្លងមកទៅលើអង្គហេតុពាក់ព័ន្ធ ដែលជនជាប់ចោទបច្ចុប្បន្ន មិនមានវត្តមានចូលរួម ឬមិនមានអ្នកតំណាង មិនសមស្របនោះឡើយ។ នៅក្នុងករណីបែបនេះ ចំណុចគ្រោះថ្នាក់នោះគឺនៅត្រង់ថា ចៅក្រមអាចធ្វើការសម្រេច ដោយមិនបានផ្ដល់ដល់ជនជាប់ចោទនូវសិទ្ធជំទាស់ទៅលើភស្ដុតាង និងការយល់ឃើញ។ ក៏ប៉ុន្តែ នួន ជា និង ខៀវ សំផន បានចូលរួមពេញលេញក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១។ ពួកគេមានឱកាសក្នុងការជំទាស់ទៅលើភស្ដុតាងទាំងអស់ ព្រមទាំងអាចលើកទឡ្ហីករណ៍ផ្ទាល់ខ្លួន មុនពេលដែលមានការសម្រេច។ សំណុំរឿង ០០២/០២ គ្រាន់តែជាការជំនុំជម្រះបន្ថែម ដែលកើតចេញពីផ្នែកផ្សេងៗនៃឯកសារចោទប្រកាន់តែមួយតែប៉ុណ្ណោះ។ ស្ថានភាពបែបនេះគឺប្រហាក់ប្រហែលនឹងស្ថានភាពដែលចៅក្រមស្ដាប់ការជំទាស់លើភាពមិនលម្អៀងនៃការស្ម័គ្រចិត្តសារ

---

[32] ឯកសារ E55/4 បណ្ដឹងជំទាស់ចិត្តឆ្នាំ ២០១១, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ៥* សេចក្ដីសម្រេច នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣។ សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជំទាស់ចិត្តរបស់ *Karemera ជើងទំព័រខាងលើ លេខ*២៣ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣; *Re J.R.L.,* ជើងទំព័រខាងលើ លេខ១៨ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ *៣៥២*។

[33] រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង *Popović និងអ្នកដទៃទៀត*, រឿងក្ដី លេខ IT-05-88-A, សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹង របស់ Drago Nikolić ប្ដឹងជំទាស់ចិត្ត ចៅក្រម Liu Daqun (ប្រធាន), ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១១ ("សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជំទាស់ចិត្ត*Popović*") នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៣, ៧-៨, ១០, និង ១២។

[34] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*

ភាព។ ការដែលចៅក្រមក្នុងសវនាការបែបនេះ យល់ឃើញថា ការសារភាពនេះធ្វើឡើងដោយស្ម័គ្រចិត្ត នឹងមិនអាចរារាំងចៅក្រមរូបនេះមិនឱ្យចូលរួមក្នុងសវនាការ ដែលចៅក្រមនេះត្រូវសម្រេចអំពីតម្លៃដែលត្រូវផ្តល់ដល់ការសារភាពនេះទេ។

15. លើសពីនេះទៀត ការអនុវត្តជាទូទៅនៅតុលាការក្នុងស្រុកនោះគឺថា ចៅក្រមតែមួយចូលរួមជំនុំជម្រះរឿងក្តីជាច្រើនប្រឆាំងចុងចោទតែមួយ។ នៅក្នុងរឿងក្តី *Liteky និងអ្នកដទៃទៀត តទល់នឹង សហរដ្ឋអាមេរិក* តុលាការកំពូលបានសម្រេចថា "ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាការធម្មតា និងសមស្របតាំងពីយូរណាស់មកហើយ ដែលចៅក្រមមួយរូបចូលរួមជំនុំជម្រះ [...] ក្នុងសវនាការបន្តបន្ទាប់គ្នា ទាក់ទងនឹងចុងចោទតែមួយ"[35]។ ហេតុដូច្នេះ ការយល់ឃើញកន្លងមករបស់ចៅក្រម ក្នុងរឿងក្តីផ្សេង តែទាក់ទងគ្នា ប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទតែមួយ នឹងមិនបណ្តាលឱ្យមានការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង ដែលតម្រូវឱ្យមានការប្តឹងជំទាស់ប្រឆាំងចៅក្រមឡើយ[36]។ ក្នុងរឿងក្តី *Illinois តទល់នឹង Jeffrey Vance* ជនជាប់ចោទ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាមានថ្នាំបង្កឱ្យវង្វេងវង្វាយ (hallucinogen) ដោយខុសច្បាប់ ហើយនាពេលកន្លងមកត្រូវបានផ្តន្ទាទោសចំពោះបទចោទទាក់ទងគ្រឿងញៀន ដោយចៅក្រមជំនុំជម្រះតែមួយ។ តុលាការសម្រេចថា៖

> ជាទូទៅ ច្បាស់ណាស់ថា ការដែលចៅក្រមមួយរូបបានសម្រេចដោយធ្វើឱ្យមានការប៉ះពាល់ ប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទម្នាក់នៅក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ឬរដ្ឋប្បវេណី នឹងមិនអាចប្តឹងជំទាស់ចៅក្រមរូបនោះមិនឱ្យចូលរួមក្នុងការជំនុំជម្រះបន្តបន្ទាប់ក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណី ឬព្រហ្មទណ្ឌ ដែលក្នុងរឿងក្តីនោះបុគ្គលដដែលគឺជាភាគីនៃរឿងក្តី [...] ឡើយ។ ការដែលថា ចៅក្រមមួយរូបជឿជាក់ថា ភស្តុតាងក្នុងរឿងក្តីមួយនាំឱ្យមានពិរុទ្ធភាពដល់ជនជាប់ចោទដោយហួសពីវិមតិសង្ស័យនោះ ហើយចៅក្រមបានសម្រេចបែបនេះ ពិតជាមិនអាចបង្ហាញថា ចៅក្រមរូបនេះមានបុរេវិនិច្ឆ័យប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទនោះឡើយ[37]។

16. ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ មានការសម្រេចថា ការដែលចៅក្រមមួយរូបបានចូលរួមជំនុំជម្រះក្នុងរឿងក្តីមួយ បន្ទាប់ពីសាលាឧទ្ធរណ៍បានបង្វិលរឿងក្តីនោះមកឱ្យធ្វើការជំនុំជម្រះជាថ្មីនោះ នឹងមិនអាច

[35] រឿងក្តី *Liteky* និងអ្នកដទៃទៀត, *ដើងទំព័រខាងលើ* លេខ ១៣ នៅត្រង់ទំព័រ ៥៥១។

[36] រឿងក្តី *Liteky* និងអ្នកដទៃទៀត, *ដើងទំព័រខាងលើ* លេខ ១៣ នៅត្រង់ទំព័រ ៥៥១។

[37] *People តទល់នឹង Vance*, 76 Ill.2d 171, 28 Ill.Dec. 508, 513, 390 N.E.2d 867, 872 (1979)។

ជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការប្តឹងជំទាស់ចៅក្រមឡើយ។ សាលាឧទ្ធរណ៍របស់សហរដ្ឋអាមេរិកបានសម្រេចថា "ការដែលចៅក្រមជំនុំជម្រះមួយរូបនៅក្នុងសវនាការពីដើម ក៏ជាចៅក្រមជំនុំជម្រះក្នុងសវនាការលើកទីពីរនោះ មិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បង្ហាញថាមានភាពលម្អៀង និងបុរេវិនិច្ឆ័យឡើយ"[38]។ ជាថ្មីម្តងទៀត នៅក្នុងរឿងក្តី *Welch តទល់នឹង The State* តុលាការកំពូលរដ្ឋ Georgia សម្រេចច្រានចោលទឡ្ហីករណ៍ដែលថា ចៅក្រមជំនុំជម្រះគួរត្រូវបានប្តឹងជំទាស់ចៅក្រម ដោយសារតែគាត់គឺជាចៅក្រមជំនុំជម្រះក្នុងសវនាការលើកមុនរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលក្នុងសវនាការនេះ ចៅក្រមរូបនោះបានសម្រេចផ្តន្ទាទោសប្រហារជីវិតជនជាប់ចោទ[39]។

III. **ទឡ្ហីករណ៍**

១. បញ្ហាបឋម

ក) បណ្តឹងសាទុក្ខបន្តផ្នែក និងបញ្ហាត្រូវបានដោះស្រាយរួចហើយ

17. បណ្តឹងជំទាស់ចៅក្រមមិនមែនជាមធ្យោបាយសមស្របសម្រាប់ការប្តឹងតវ៉ាឡើងវិញលើសេចក្តីសម្រេចកន្លងមករបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទាក់ទងនឹងសំណុំរឿង០០២/០១ឡើយ។ នៅក្នុងបណ្តឹងជំទាស់ចៅក្រមទាំងមូល នួន ជា បានលើកយកបញ្ហាអង្គសេចក្តី ដែលគួរតែជាការបង្ហាញពីការស្វែងចេញនូវភាពលម្អៀង ដូចជា "ការមិនបើកចិត្តឱ្យទូលាយ" របស់ចៅក្រមចំពោះភស្តុតាង និងសារណាដែលដាក់ដោយមេធាវីការពារក្តី ការចោទប្រកាន់ពីកំហុសឆ្គងក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១ ព្រមទាំងការពឹងផ្អែកហួសហេតុទៅលើសក្ខីកម្មរបស់អ្នកជំនាញ[40]។ បញ្ហាបែបនេះគួរតែត្រូវបានលើកឡើងក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែល នួន ជា ព្យាយាមធ្វើក្នុងពេលជាមួយគ្នា តាមរយៈការជូនដំណឹងពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់

---

[38] *Poland តទល់នឹង Stewart*, [1997] 117 F.3d 1094, 97 Cal. Daily Op. Serv. 4854, 97, D.A.R. 7958. នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៦៥។

[39] *Welch* តទល់នឹង *The State*, 257 Ga. 197 (1987) 357 S.E.2d 70។

[40] ជាឧទាហរណ៍, សូមមើល ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់ចៅក្រម, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៦១-៦៩, ១២៧, ១២៩-១៣៣។

គាត់[41] ឬក៏អាចចាត់ថាជាចេតនាប្ដឹងតវ៉ាឡើងវិញលើបណ្ដឹងជិតចិត្តកន្លងមក[42] ដែលត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចច្រានចោល ព្រមទាំងបិទផ្លូវតវ៉ារួចហើយ។ ការលើកឡើងនូវបញ្ហាបែបនេះម្ដងទៀតនៅចំពោះមុខក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះពិសេស មិនត្រឹមតែមិនស៊ីសង្វាក់ជាមួយគោលការណ៍សេដ្ឋកិច្ចតុលាការប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងមិនស៊ីសង្វាក់ជាមួយឋានានុក្រមអង្គជំនុំជម្រះដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុង អ.វ.ត.ក ឡើយ។

ខ) បន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាង និងបទដ្ឋានបង្ហាញភស្តុតាង

18. បន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងសម្រាប់រាល់បណ្ដឹងជិតចិត្ត គឺស្ថិតលើភាគីដែលដាក់បណ្ដឹង។ មានការកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់ថា មានលក្ខខណ្ឌកម្រិតខ្ពស់ដែលត្រូវបំពេញ ដើម្បីជំទាស់ទៅនឹងការសន្មតទុកជាមុនពីភាពមិនលម្អៀង[43]។ នៅក្នុងរឿងក្ដី អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរបស់តុលាការ ICTY បានបញ្ជាក់ថា ម្ចាស់បណ្ដឹងសាទុក្ខត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឲ្យអង្គជំនុំជម្រះអាចជឿជាក់ថា ចៅក្រមមួយរូបមានភាពលម្អៀងនៅក្នុងរឿងក្ដីរបស់គាត់ ហើយ "បណ្ដឹងជិតចិត្តគ្រាន់តែ

---

[41] ជាឧទាហរណ៍, សូមមើល E313/1/1 ការជូនដំណឹងពីបណ្ដឹងសាទុក្ខ ប្រឆាំងសាលក្រម ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១, ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៤, មូលដ្ឋាន ៦, ៣០, ៣៩ និង ២០០។

[42] នៅក្នុងឯកសារ E55/4 សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជិតចិត្ត ឆ្នាំ ២០១១ ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះពិសេសមួយបានសម្រេចថា ការចូលរួមរបស់ ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រម Jean-Marc Laverge នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ និងក្នុងសាលក្រមមិនអាចចាត់ទុកថាជា បុរេវិនិច្ឆ័យដែលអាចប្ដឹងជិតចិត្តចំពោះពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ។ ដូច្នេះ ចេតនារបស់មេធាវីការពារក្ដី ក្នុងការប្ដឹងតវ៉ាឡើងវិញ លើបញ្ហានេះ គួរត្រូវបានរារាំង, ហើយកថាខណ្ឌ ១១៥-១២១ នៅក្នុងបណ្ដឹងរបស់មេធាវីការពារក្ដី គួរត្រូវបានច្រានចោល។ *សូមមើល* ឯកសារ E55/4 សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជិតចិត្ត, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៥* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១១៥-១២១។

[43] ឯកសារ E55/4 សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជិតចិត្ត ឆ្នាំ ២០១១, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៥* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១២។ សេចក្ដីសម្រេចលើ បណ្ដឹងរបស់សហមេធាវី ប្ដឹងជិតចិត្តបន្ទាន់ចំពោះចៅក្រម ន័យ ថុល ដែលរងចាំបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ក្នុងសំណុំរឿង នួន ជា, C11/29, ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៨, នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៨។ សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជិតចិត្ត របស់ *Karemera*, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១០។

ត្រូវធ្វើឡើងតាមការបង្ហាញថា មានការយល់ឃើញសមហេតុផលអំពីភាពលម្អៀង តាមរយៈសំអាងហេតុនៃបុរេវិនិច្ឆ័យ ហើយការទាមទារត្រូវមានការបង្ហាញឱ្យបានច្បាស់លាស់”[44]។

19. នួន ជា បានលើកឡើងយ៉ាងត្រឹមត្រូវថា ដើម្បីបង្ហាញពីភាពលម្អៀងជាក់ស្តែង ភាគីដាក់បណ្តឹងត្រូវតែជំទាស់ទៅលើការសន្និតទុកជាមុនពីភាពមិនលម្អៀងរបស់ចៅក្រម[45]។ ប៉ុន្តែ គាត់បានលើកឡើងដោយមិនត្រឹមត្រូវលើអង្គច្បាប់ នៅពេលអះអាងថា ការសន្និតទុកជាមុនពីភាពមិនលម្អៀង មិនអនុវត្តបាននៅពេលការចោទប្រកាន់គឺជាការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង ដែលខុសពីភាពលម្អៀងជាក់ស្តែង[46]។ នួន ជា បានយោងទៅសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរបស់តុលាការ SCSL ដែលសម្រេចថា “លក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង មិនតម្រូវឱ្យបង្ហាញភស្តុតាងអំពីភាពលម្អៀងពិតប្រាកដទេ”[47] ហើយថា ប្រសិនបើមាន “សូចនាករមួយចំនួននៃភាពលម្អៀង ការសម្រេចដែលត្រឹមត្រូវ និងសមហេតុផលគឺថា ចៅក្រមត្រូវបញ្ឈប់ពីតួនាទី”[48]។ ផ្ទុយពីការអះអាងនេះនៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៩ (ជើងទំព័រ ២៤) នៃបណ្តឹងដិតចិត្ត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរបស់តុលាការ SCSL មិនបានលើកឡើងថា ការជំទាស់ទៅនឹងការសន្និតទុកជាមុនពីភាពមិនលម្អៀង មិនចាំបាច់ទេ នៅពេលដែលជំទាស់ទៅនឹងការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងនោះ។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានវាយតម្លៃថាតើភាគីដាក់បណ្តឹងបានជំទាស់ដែរ ឬយ៉ាងណា ចំពោះការសន្និតទុកជាមុនពីភាពមិនលម្អៀង ហើយអង្គជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា មិនមានការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងជាសត្យានុម័តឡើយ ដោយសារតែ*ម្ចាស់បណ្តឹងមិនបានជំទាស់ទៅលើការសន្និតទុកជាមុន* ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះ

[44] សាលដីកា រឿងក្តី *Furundžija, ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ៩ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៩៧; សូមមើលផងដែរ Mason J, in *Re J.R.L., ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ១៨ នៅត្រង់ទំព័រ ៣៥៣។ បន្តនៅក្នុង *Re Polities*; *Ex parte Hoyts Corporation Pty Ltd* (1991) 65 ALJR 444 នៅត្រង់ ៤៤៨។

[45] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងដិតចិត្ត, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៩។

[46] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*។

[47] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង *Sesay និងអ្នកដទៃទៀត*, SCSL-04-15-T, សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ Sesay, Kallon and Gbao ប្រឆាំង សេចក្តីសម្រេចលើញត្តិរបស់ Sesay and Gbao សុំឱ្យចៅក្រម Hon. Justice Bankole Thompson ដកខ្លួនចេញដោយស្ម័គ្រចិត្ត ឬដោយប្តឹងដិតចិត្ត ចេញពីរឿងក្តី RUF (អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល), ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែមករា ឆ្នាំ ២០០៨ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៩, ១២-១៣។

[48] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*។

បានទទួលស្គាល់ថា បន្ទុកនៃការជំទាស់ទៅនឹងការសន្មតទុកជាមុនលើភាពមិនលម្អៀង ត្រូវអនុវត្តដូចគ្នា នៅពេលជំទាស់ទៅនឹងការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងនោះ[49]។

២. នួន ជា មិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌកម្រិតក្នុងការបង្ហាញពីភាពលម្អៀងជាក់ស្តែង ឬការយល់ឃើញពីភាពលម្អៀង

ក) នួន ជា មិនបានបង្ហាញពីផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ចៅក្រមជាតិ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២

20. នួន ជា បានជំទាស់ថា ចៅក្រមជាតិមាន "ផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន" នៅក្នុងសំណុំរឿង ប្រឆាំងនឹងគាត់[50] ដែលសារតែការចោទប្រកាន់ថា ចៅក្រមជាតិមួយរូប ឬច្រើនរូប មាន "បទពិសោធន៍ដោយផ្ទាល់លើបញ្ហានានាដែលមានភាពចម្រូងចម្រាស់ក្នុងសំណុំរឿង ០០២"[51] ដែលគាត់បានជំទាស់ថា បានបង្ហាញនូវការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង ឬភាពលម្អៀងជាក់ស្តែង ដែលមិនអាចទទួលយកបាន ដែលដោយសារហេតុនេះហើយទើបត្រូវដកចេញពីក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២[52]។

21. ការចោទប្រកាន់របស់ នួន ជា អំពីភាពលម្អៀងជាបុគ្គលរបស់ចៅក្រមជាតិ កើតចេញពីមតិរបស់អតីតចៅក្រម Silvia Cartwright នៅវិទ្យាស្ថាន Aspen នៅថ្ងៃទី ០៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៣ ("មតិនៅវិទ្យាស្ថាន Aspen")[53] ដោយលោកស្រីបាននិយាយថា៖

a. ចៅក្រមជាតិមួយរូបដោយមិនបញ្ចេញឈ្មោះ ត្រូវបានចាប់ខ្លួនដោយភាន់ច្រឡំ ថាជាទាហាន លន់ នល់ នៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញ ហើយត្រូវបានដោះលែងនៅពេលក្រោយ។ គាត់ធ្លាប់ធ្វើការ

---

[49] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងនិតចិត្ត, *ដើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៤។

[50] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់ទំព័រ ១៦, ផ្នែក គ។

[51] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៥៤។

[52] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៥៣-៦០។

[53] ឯកសារ E305/12.38R, 'ការជំនុំជម្រះលើឧក្រិដ្ឋកម្មសាហាវព្រៃផ្សៃ៖ តុលាការខ្មែរក្រហម, យុត្តិធម៌អន្តរកាល និងនីតិរដ្ឋ" ឆ្នាំ ២០១៣ ("មតិនៅវិទ្យាស្ថាន Aspen")។

នៅទំនប់មួយ ដែលប្រធានទំនប់នោះ ក្រោយមកត្រូវបានចោទប្រកាន់ ហើយសម្លាប់ចោល នៅ ស ២១។ គាត់ក៏ជាជនរងគ្រោះនៃការរៀបការដោយបង្ខំ[54] និង

b. ចៅក្រមជាតិមួយរូបដោយមិនបញ្ចេញឈ្មោះ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅធ្វើការងារនៅកងកុមារ ក្នុងអំឡុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[55] (ដែលជារួមគឺ "បទពិសោធន៍ជនរងគ្រោះ")។

22. សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាចឆ្លើយតបចំពោះភាពត្រឹមត្រូវនៃបទពិសោធន៍ជនរងគ្រោះ ដែលបង្ហាញដោយចៅក្រម Cartwright ឡើយ។ នួន ជា មិនបានផ្តល់ភស្តុតាងដោយផ្ទាល់ដើម្បីគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់ដែលធ្វើឡើងហួសពីមតិរបស់ចៅក្រម Cartwright ឡើយ ហើយដូចដែលសហព្រះរាជអាជ្ញានឹងពិភាក្សានៅផ្នែកខាងក្រោម ដែលអាចចាត់ទុកថាត្រឹមជាការទាយស្មាន ដែល នួន ជា ទាញចេញពីដោយមិនត្រូវបរិបទប៉ុណ្ណោះ។ មិនមានការកំណត់ច្បាស់លាស់ពីទីកន្លែង ឬទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្ម ដើម្បីវាយតម្លៃថាតើ បទពិសោធន៍ជនរងគ្រោះណាមួយ ពិតជាបានកើតឡើងនៅទីតាំងដែលស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០២/០២ ដែរឬយ៉ាងណា (ក្រៅពីកាចោទប្រកាន់ពីការរៀបការដោយបង្ខំ ដែលត្រូវបានឮនៅទូទាំងប្រទេសទៅហើយ)។ ចៅក្រមជាតិដែលពាក់ព័ន្ធមិនត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណឡើយ។ លើសពីនេះទៀត សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាចរកឃើញភស្តុតាងដែលថា បទពិសោធន៍ជនរងគ្រោះត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងសំណុំរឿង ដែលភស្តុតាងទាំងអស់ដែលត្រូវដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ត្រូវបានទាញចេញពីសំណុំរឿងនេះ។

23. បើទោះបីជាចៅក្រមគឺជាជនរងគ្រោះនៃអំពីដែលស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០២/០២ ក៏ដោយក៏ នួន ជា បានយល់ស្របរួចទៅហើយថា បទពិសោធន៍បែបនេះមិនអាចនាំទៅដល់ការប្តឹងជំទាស់ដោយស្វ័យប្រវត្តិនោះឡើយ[56]។ ដើម្បីបង្ហាញថាចៅក្រមមិនមានចិត្តបើកទូលាយ ចាំបាច់ត្រូវតែបង្ហាញថាចៅក្រមរូបនោះមានបុរេវិនិច្ឆ័យ ឬការសម្រេចទុកជាមុនចំពោះសំណុំរឿង ០០២/០២

---

[54] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ*2 នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៥៣។

[55] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* ។

[56] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៥៤។

ប្រឆាំងនឹង នួន ជា "ដោយមិនយោងទៅរកការវាយតម្លៃលើភស្តុតាង ក្នុងករណីនីមួយៗនោះឡើយ"[57] ហើយចៅក្រមបែបនេះនឹងមាន "ការលំបាកក្នុងការអនុវត្តយុត្តិសាស្ត្របច្ចុប្បន្ន"[58] នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ មិនមានបញ្ហាបែបនេះទេនៅទីនេះទេ។

24. ចំពោះមតិនៅ Aspen នៅពេលធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញទៅតាមបរិបទនៅជុំវិញ មិនបានបង្ហាញទាំងអំពីភាពលម្អៀងជាក់ស្តែង តាមរយៈផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ចៅក្រមជាតិ ព្រមទាំងមិនបានបង្ហាញពីការយល់ឃើញដោយសមហេតុផលអំពីភាពលម្អៀងឡើយ។ ពាក្យសម្តីរបស់ចៅក្រម Cartwright គ្រាន់តែឆ្លុះបញ្ចាំងពីការទាយស្មានផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គាត់ អំពីគំនិត និងអារម្មណ៍ស្និទ្ធស្នាលរបស់សហការីគាត់ក្នុងក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ប៉ុណ្ណោះ ហើយសម្លេង និងមតិទាំងនោះធ្វើឡើងជាភាសាខ្មែរ ដែលគាត់បានបញ្ជាក់ថា គាត់មិនអាចយល់បានក្នុងអំឡុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ។ តាមពិតទៅ ពាក្យសម្តីរបស់ ចៅក្រម Cartwright គឺថា "ខ្ញុំមិនយល់ពីអ្វីដែលពួកគេកំពុងនិយាយទេ តែខ្ញុំអាចស្មានថាជាមតិយោបល់មិនគួរសមអំពីភស្តុតាងមួយចំនួន ហើយលោកអ្នកអាចស្តាប់ឮពួកគាត់បញ្ចេញសម្លេងបែបប្រឆាំងទៅនឹងចំណុចមួយចំនួន ដែលពួកគាត់បានស្តាប់[59]"។ ទោះជាក្នុងករណីណាក៏ដោយ ចៅក្រមមានសិទ្ធិមិនជឿជាក់ទៅលើភស្តុតាង។ ការបង្ហាញពីប្រតិកម្មបែបនេះទៅលើភស្តុតាង នឹងមិនបង្ហាញពីភាពលម្អៀងឡើយ។

25. ត្រឹមតែប្រតិកម្មពីក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ ដែលអាច ឬមិនអាចចាត់ទុកថាជាការបង្ហាញពីការមិនយល់ស្រប ឬក៏ការយល់ឃើញថាភស្តុតាងរបស់ភាគីមួយមិនអាចជឿជាក់បាននោះ មិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបំពេញបានតាមបទដ្ឋានដ៏ខ្ពស់នៃការបង្ហាញភស្តុតាងដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ការបង្ហាញពីភាពលម្អៀងនោះទេ។ ដូចដែលតុលាការកំពូលសហរដ្ឋអាមេរិកបានសម្រេច "ការបង្ហាញពីការមិនអត់ធ្មត់

---

[57] រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង *Vojislav Šešelj,* រឿងក្តី IT-03-67-T, សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ចិត្តរបស់មេធាវីការពារក្តី ប្រឆាំងចៅក្រម Frederik Harhoff និងរបាយការណ៍ជូនអនុប្រធាន (អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ ICTY ត្រូវបានកោះហៅ តាមដីកាបង្គាប់របស់អនុប្រធាន), ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៣ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣។

[58] ដូចជើងទំព័រខាងលើ។

[59] មតិនៅវិទ្យាស្ថាន Aspen, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ៥៣ នៅត្រង់ 46:45។

ការមិនពេញចិត្ត និងសូម្បីតែការបង្ហាញពីកំហឹង” នឹងមិនអាចត្រូវបានកំណត់ថាជាការលម្មើងបាន ដែរ[60]។

26. បន្ទាប់មក មេធាវីការពារក្តីបានលើកទឡ្ហីករណ៍ថា ចៅក្រមជាតិបានបង្ហាញពី “ការឈឺចាប់” ដូចក្នុង រឿងក្តី *Kyprinaou* នៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះលើសំណុំរឿង ០០២/០១ ដោយចៅក្រមបានផ្តល់ “យោបល់មិនគួរសម”[61] និង “សម្តែងទឹកមុខប្រឆាំង”[62] រួមជាមួយនឹងការមិនបើកចិត្តឱ្យទូលាយ ចំពោះភស្តុតាង និងសារណារបស់មេធាវីការពារក្តី[63]។ មតិដែលលើកឡើងដោយចៅក្រម Cartwright អាចបង្ហាញពីភាពខុសគ្នាយ៉ាងច្បាស់ពីរឿងក្តី *Kyprinaou*[64]។ នៅក្នុងរឿងក្តី *Kyprinaou* អង្គជំនុំជម្រះកំពូលនៃតុលាការអឺរ៉ុបសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សយល់ឃើញថា ចៅក្រមនៅក្នុង តុលាការ Limassol Assize (ប្រទេស Cyprus) បាន “ចាត់ទុកថាជាការប្រមាថយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើ ខ្លួន”[65] ហើយយល់ថា ការប្រព្រឹត្តិរបស់ *Kyprinaou* ដែលជាមេធាវី គឺជា “ការប្រមាថចំពោះ កិត្តិយសផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ”[66] ដែលបង្ហាញតាមរយៈការដែលថាចៅក្រមបានចាត់ទុកការប្រព្រឹត្តិ របស់ *Kyprinaou* ថាជាការប្រមាថតុលាការ ហើយបញ្ជាក់ថា ការប្រព្រឹត្តិបែបនេះគឺ “ពិតជាមិន អាចទទួលយកបានទាល់តែសោះ” ហើយផ្តល់ឱកាសឱ្យ *Kyprinaou* ថ្លែងតែក្នុងគោលបំណង សម្រាលទៅលើការផ្តន្ទាទោសប៉ុណ្ណោះ មិនឱ្យធ្វើការឆ្លើយតបចំពោះការចោទប្រកាន់ពីការប្រមាថ តុលាការឡើយ[67]។ ការប៉ាន់ស្មានរបស់ចៅក្រម Cartwright បើទោះបីជាត្រឹមត្រូវក៏ដោយ ក៏នៅខុស គ្នាខ្លាំងណាស់ធៀបនឹងសម្លេង ព្រមទាំងខ្លឹមសារ ដែលជាបញ្ហាចោទនៅក្នុងរឿងក្តី *Kyprinaou*។

---

[60] រឿងក្តី *Liteky* និងអ្នកដទៃទៀត, ដើងទំព័រខាងលើ លេខ *១៣* នៅត្រង់ទំព័រ ៥៥៥។

[61] មតិនៅវិទ្យាស្ថាន Aspen, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ៥៣ នៅត្រង់ 46:45។

[62] ដូចជើងទំព័រខាងលើ។

[63] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៥៩។

[64] *Kyprianou* តទល់នឹង *Cyprus*, ECtHR, បណ្តឹងលេខ 73797/01, ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៥។

[65] ដូចជើងទំព័រខាងលើ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៧។

[66] ដូចជើងទំព័រខាងលើ។

[67] ដូចជើងទំព័រខាងលើ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៨។

27. ប្រសិនបើចៅក្រមជាតិត្រូវបានដកចេញ ក្នុងកាលៈទេសៈនេះមែននោះ ប្រាកដណាស់ថា សឹងតែមិនមានជនជាតិកម្ពុជាណាដែលនឹងមិនត្រូវបានប្ដឹងដិតចិត្តក្នុងលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះ ហើយឥទ្ធិពលនេះនឹងធ្វើឱ្យ នួន ជា មាននិទណ្ឌភាពពីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសំខាន់ៗ។ ប្រទេសកម្ពុជា ដែលជារដ្ឋភាគីនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ[68] អនុសញ្ញាស្ដីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍[69] លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមស្ដីពីតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ[70] និងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ ជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដែលបង្កើតជាមូលដ្ឋានច្បាប់អន្តរជាតិសម្រាប់ការបង្កើតប្រតិបត្តិការរបស់ អ.វ.ត.ក ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការជំនុំជម្រះ និងដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះជនទាំងឡាយណាដែលបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ដូចជា ការបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ[71]។ នេះហាក់ដូចជាអ្វីដែលជាគោលដៅដែល នួន ជា ព្យាយាមសម្រេចឱ្យបាន ដែលជាសេចក្ដីប្រកាសព័ត៌មានរបស់តុលាការដែលថា គ្មាននរណាម្នាក់ក្នុងចំណោម "ប្រជាជនកម្ពុជា និងយុវជនខ្មែរជាទីស្រឡាញ់"[72] របស់គាត់ មានសម្បទាគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការវិនិច្ឆ័យទៅលើអំពីឧក្រិដ្ឋរបស់គាត់បាន ព្រមទាំងនិទណ្ឌភាព *ជាក់ស្ដែង* (*de facto*) ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលគាត់ត្រូវទទួលខុសត្រូវ។

---

[68] អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ស្ដីពីការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងដល់ស្ថានភាពរបួស និងជំងឺរបស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ក្នុងសមរភូមិ, 75 UNTS 31 ("GC I")។ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ស្ដីពីការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងដល់ស្ថានភាពរបួស ជំងឺ និងការលិចកប៉ាល់របស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងសមុទ្រ 75 UNTS 85 ("GC II"); អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ពាក់ព័ន្ធនឹងការព្យាបាលឈ្លើយសឹក, 75 UNTS 135 ("GC III")។ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារជនស៊ីវិល ក្នុងពេលមានសង្គ្រាម 75 UNTS 287 ("GC IV") (ជារួមហៅថា "អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ")។

[69] អនុសញ្ញាស្ដីពីការការពារ និងដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍, 78 UNTS 277 ("អនុសញ្ញាស្ដីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍")។

[70] លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមស្ដីពីតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ, 2187 UNTS 90។

[71] GC I, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៦៨*, មាត្រា 49, GC II, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៦៨*, មាត្រា ៥០, GC III, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ68*, មាត្រា ១២៩, GC IV, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៦៨* មាត្រា ១៤៦។ អនុសញ្ញាស្ដីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៦៩*, មាត្រា VI; លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៧០*, បុព្វកថា, បុព្វកថា ទីប្រាំ។

[72] ឯកសារ E1/14.1 ប្រតិចារឹក, ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១១, នៅត្រង់ 13.51.17 [នួន ជា]។

ខ) ការវាយប្រហាជាបុគ្គលដោយគ្មានមូលដ្ឋានទៅលើចៅក្រម Lavergne មិនបានបង្ហាញពីភាពលម្អៀងណាមួយឡើយ

28. នួន ជា បានចោទប្រកាន់ថា ចៅក្រម Lavergne មិនបានអនុវត្តតាម "សុច្ចរិតភាពផ្នែកសីលធម៌របស់ចៅក្រម"[73] ហើយបានឈានដល់ "សេចក្តីសន្និដ្ឋានដ៏កំសាក"[74] នៅពេលដែលគាត់មិនបានលើកលែងបទចោទប្រឆាំងនឹង នួន ជា។ នួន ជា បានអះអាងថា ដោយសារតែចៅក្រម Lavergne ជាមតិភាគតិចក្នុងសេចក្តីសម្រេចលើសាក្សីស្លាពរ[75] ដោយគាត់បានខ្វែងយោបល់គ្នាជាមួយសេចក្តីសម្រេចរបស់សហការីគាត់ គឺចៅក្រមកម្ពុជា ក្នុងការមិនកោះហៅសាក្សី ហេង សំរិន មកផ្តល់សក្ខីកម្មនោះ គាត់មានកាតព្វកិច្ចត្រូវធ្វើការលើកលែងបទចោទទាំងអស់។ ទឡ្ហីករណ៍នេះមិនមានមូលដ្ឋានសីលធម៌ ឬចំណេះដឹងទេ។ ភាគីមួយមិនអាចស្នើសុំប្រកបដោយសីលធម៌ក្នុងការប្តឹងជំទាស់ចៅក្រមមួយរូប តាមរយៈការចោទប្រកាន់ពីភាពលម្អៀង ដោយគ្រាន់តែពួកគេចាញ់ក្តីនោះឡើយ។ ភស្តុតាងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ មានច្រើនហូរហៀរ។ ប្រសិនបើ នួន ជា ជឿជាក់ពិតប្រាកដថា ភស្តុតាងមិនគ្រប់គ្រាន់ ហើយតម្រូវឲ្យមានការលើកលែងបទចោទនោះ គាត់អាចធ្វើការជំទាស់ចំពោះការផ្តន្ទាទោសចំពោះរូបគាត់នៅដំណាក់កាលប្តឹងសាទុក្ខ។ ការដែល នួន ជា ជ្រើសរើសយកវិធីសាស្ត្រប្តឹងជំទាស់ចៅក្រម ដោយចោទប្រកាន់ពីភាពកំសាកនោះ គ្រាន់តែជាការបង្ហាញពីការមិនមានទំនុកចិត្តចំពោះទឡ្ហីករណ៍របស់គាត់ផ្ទាល់តែប៉ុណ្ណោះ។

29. មិនមានចំណុចណាមួយ ទាំងនៅក្នុងសារណា ឬនៅក្នុងសវនាការ ដែលមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ធ្លាប់បានចង្អុលបង្ហាញពីអង្គហេតុដែល ហេង សំរិន អាចផ្តល់សក្ខីកម្ម ដែលអាចនាំទៅដល់ការលើកលែងបទចោទនានាប្រឆាំងនឹង នួន ជា នោះឡើយ។ ប៉ុន្តែ ភស្តុតាងដែលពួកគេបានចង្អុលបង្ហាញ បានត្រឹមតែបំពេញបន្ថែមទៅលើភស្តុតាងនៃពិរុទ្ធភាពដ៏ច្រើនលើសលប់របស់គាត់តែប៉ុណ្ណោះ។ ការដែល ហេង សំរិន បាននិយាយប្រាប់អ្នកនិពន្ធ Ben Keirnan ថា នៅក្នុងខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៧៥ នួន ជា បាននិយាយប្រាប់កម្មាភិបាលបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាឲ្យ "កម្ចាត់" ទាហាន លន់ នល់ គឺគ្រាន់តែជាការបំពេញបន្ថែមទៅលើភស្តុតាងស្តីពីគោលនយោបាយរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាក្នុងការសម្លាប់អតីត

[73] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់ចៅក្រម, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣២។

[74] ដូចជើងទំព័រខាងលើ។

[75] ដូចជើងទំព័រខាងលើ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣០។

អ្នករដ្ឋការ លន់ នល់ ប៉ុណ្ណោះ ដោយសារតែក្នុងបរិបទនេះ នៅពេលដែល នួន ជា និយាយថា "កម្ចាត់" គឺពាក្យនេះត្រូវបានគេយល់ថាជាបញ្ជាឱ្យសម្លាប់។ ចំណុចនេះត្រូវបានបញ្ជាក់បន្ថែមនៅក្នុងសវនាការ ដោយសាក្សីអ្នកជំនាញ Stephen Heder ដែលផ្តល់សក្ខីកម្មថាពាក្យ "កម្ចាត់" ក្នុងបរិបទនេះគឺ "ធ្វើឱ្យបាត់ បំបាត់ចោល"[76]។ ទឡ្ហីករណ៍ដែលថា ហេង សំរិន នឹងអាចផ្តល់ភស្តុតាងអត្តចរិតដ៏សំខាន់ ដែលអាចលុបលាងខ្លួន នួន ជា បាន គឺរិតតែចម្លែកថែមទៀត។ មេធាវីការពារក្តីមិនដែលពន្យល់ថា ផ្អែកលើមូលដ្ឋានអ្វីដែលពួកគេរំពឹងថា ហេង សំរិន ដែល នួន ជា ចោទប្រកាន់ថាបានចូលដៃជើងជាមួយបច្ចាមិត្តបរទេស មកប្រឆាំងនឹងរូបគាត់ និងមេដឹកនាំបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាដទៃទៀតនោះ នឹងអាចផ្តល់ភស្តុតាងវិជ្ជមានអំពីអត្តចរិតរបស់ នួន ជា នោះ។ ទឡ្ហីករណ៍នេះគឺជាល្បែងបាយឡុកបាយឡ យ៉ាងច្បាស់។

គ) មេធាវីការពារក្តីមិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌសម្រាប់បង្ហាញពីភាពលម្អៀង ដោយផ្អែកលើសេចក្តីសម្រេចដែលធ្វើឱ្យមានការប៉ះពាល់នាពេលកន្លងមក

30. សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងថា ក) ការយល់ឃើញរបស់ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រម Lavergne នៅក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿង ឌុច និង ខ) ការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួនលើបញ្ហាអង្គហេតុដែលអាចទាក់ទងចំពោះសំណុំរឿង ០០២/០២ នោះ មិនបង្ហាញពីការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងចំពោះសំណុំរឿង ០០២/០២ ឡើយ។ មូលដ្ឋានទាំងនេះ នឹងត្រូវលើកយកមកពិភាក្សាជាបន្តបន្ទាប់។

(១) ការយល់ឃើញរបស់ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រម Lavergne នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១

31. នួន ជា អះអាងថា ការយល់ឃើញផ្នែកអង្គហេតុមួយចំនួនរបស់ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រម Lavergne នៅក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿង ០០១ បង្ហាញពីការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងចំពោះសំណុំរឿង ០០២/០២។ ជាលទ្ធផល នួន ជា បានលើកទឡ្ហីករណ៍ថា ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រម Lavergne គួរត្រូវបានដកចេញពីតួនាទី ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាន

[76] ឯកសារ E1/224.1 ប្រតិចារឹក, ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៣, Stephen Heder, 15.15.32 ដល់ 15.19.30។

ថា អ្នកសង្កេតការណ៍ដែលមានហេតុផលម្នាក់ នឹងមិនជឿជាក់ថា ចៅក្រមទាំងនេះអាចធ្វើការសម្រេចចំពោះបញ្ហាតែមួយដោយឥតលម្អៀងនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ បានឡើយ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាសូមលើកឡើងថា លក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការបង្ហាញពីការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង មិនត្រូវបានបំពេញឡើយ ហើយទឡ្ហីករណ៍របស់ នួន ជា គួរត្រូវបានបដិសេធទាំងស្រុងតែម្តង[77]។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្លាប់បានបដិសេធនាកន្លងមកចំពោះបណ្តឹងប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ដែលពាក់ព័ន្ធដល់ការប្តឹងជំទាស់ចៅក្រមក្នុងសំណុំរឿង ០០២ មុនពេលមានការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី[78]។

32. ចំណុចចម្បងនៃទឡ្ហីករណ៍របស់ នួន ជា គឺផ្អែកលើការបកស្រាយដោយខុសឆ្គងចំពោះពាក្យ "បុរេវិនិច្ឆ័យលើពិរុទ្ធភាព"[79]។ ការលើកឡើងថា "មិនមានភាពចាំបាច់ដែលចៅក្រមត្រូវមានបុរេវិនិច្ឆ័យលើគ្រប់សមាសធាតុ និងរាល់សមាសធាតុនីមួយៗ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះ"[80] មិនមែនជាច្បាប់ដែលនៅជាធរមានឡើយ[81]។ ដើម្បីគាំទ្រដល់ការបកស្រាយរបស់ខ្លួន មេធាវីការពារក្តី បានដកស្រង់រឿងក្តី *Poppe* និងមតិយោបល់ជំទាស់របស់ចៅក្រម Buergenthal ក្នុងអំឡុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៃមតិប្រឹក្សារបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ស្តីពី *ផលវិបាកផ្លូវច្បាប់នៃការកសាងជញ្ជាំងក្នុងដែនដីប៉ាឡេស្ទីនដែលបានកាន់កាប់* ។ នួន ជា បានលើកឡើងដោយមិនត្រឹមត្រូវនូវអង្គច្បាប់ក្នុងរឿងក្តី *Poppe* [82]ដោយលុបចេញពីសារណារបស់គាត់នូវ "លក្ខណាវិនិច្ឆ័យពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ដែលចាំបាច់សម្រាប់បង្កើតបានជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ហើយប្រសិនបើដូច្នេះ ថាតើម្ចាស់បណ្តឹង ដោយហួសពីវិមតិសង្ស័យ ពិតជាមានពិរុទ្ធភាព ឬអត់ ក្នុងការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសបែបនេះ" ដែលនឹងតម្រូវឱ្យមាន ដើម្បីធ្វើបុរេវិនិច្ឆ័យទៅលើពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ[83]។ លើសពីនេះទៀត មតិយោបល់ជំទាស់របស់ចៅក្រម Buergenthal ក្នុងរឿងក្តី *ជញ្ជាំងប៉ាឡេស្ទីន* កើតឡើងនៅក្នុងបរិបទនយោបាយដែលមានការចោទប្រកាន់យ៉ាងខ្លាំង ដោយនេះជាមតិយោបល់ជំទាស់តែមួយគត់

---

[77] សូមមើល កថាខណ្ឌ ៦ ខាងលើ។

[78] សូមមើល ឯកសារ E55/4 សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ ឆ្នាំ ២០១១, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៥*។

[79] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៣០។

[80] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៣០, ១១៦។

[81] *សូមមើល កថាខណ្ឌ ១២, ខាងលើ*; សាលក្រម រឿងក្តី Poppe, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២៩ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៨។

[82] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១១៦។

[83] សាលក្រម រឿងក្តី *Poppe, ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ៣០ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៦, ២៨។

ក្នុងចំណោមក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះដែលមានចៅក្រម ១៥ រូប[84]។ ហេតុដូច្នេះ គួរតែផ្តល់តម្លៃតិចតួចបំផុតចំពោះមតិយោបល់ជំទាស់នេះ។

33. នួន ជា ព្យាយាមធ្វើឱ្យទឡ្ហីករណ៍របស់គាត់ខុសគ្នាទៅនឹងបណ្តឹងជំទាស់លើកទីមួយរបស់គាត់[85] ដោយបញ្ជាក់ថា "ការផ្តោតអារម្មណ៍" ថ្មីរបស់គាត់ គឺទៅលើការសម្រេចលើអង្គហេតុ ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០១[86]។ គាត់បានអះអាងថា ការសម្រេចលើអង្គហេតុ ជាពិសេសពាក់ព័ន្ធនឹង៖ ១) ការសម្លាប់នៅ ស ២១, ២) លទ្ធភាពនៃការដោះលែងពី ស ២១, ៣) ការចោទប្រកាន់ពី "គោលនយោបាយកម្ទេច", ៤) ការសួរចម្លើយ, ៥) ការធ្វើទារុណកម្ម និង ៦)ការសម្លាប់ បានបង្ហាញថា ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រម Lavergne បានធ្វើបុរេវិនិច្ឆ័យលើបញ្ហាដែលចាំបាច់ត្រូវតែសម្រេចថ្មីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២[87]។

34. នួន ជា បានលើកឡើងដោយមិនត្រឹមត្រូវថា ការយល់ឃើញនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ "តាមពិតអាចឈានទៅដល់ការបង្ហាញនូវការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង ដែលមិនអាចទទួលយកបាន បើទោះបីជាពួកគេមិនបានបង្ហាញបុរេវិនិច្ឆ័យចំពោះសមាសធាតុទាំងអស់ និងសមាសធាតុនីមួយៗនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ក៏ដោយ"[88]។ មានការកំណត់នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិថា តម្រូវឱ្យមានបុរេវិនិច្ឆ័យចំពោះសមាសធាតុទាំងអស់ និងសមាសធាតុនីមួយៗនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ដើម្បីឈានទៅដល់ការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងដែលមិនអាចទទួលយកបាន[89]។ ត្រឹមតែការដែលថា ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រម Lavergne ក្នុងពេលកន្លងមក បានសម្រេចលើអង្គហេតុនៃបញ្ហាដែលអាចពាក់ព័ន្ធចំពោះសំណុំរឿង ០០២/០២ នឹងមិនអាចបង្ហាញថា

[84] *សូមមើល, ផលវិបាកផ្លូវច្បាប់នៃការកសាងជញ្ជាំងក្នុងដែនដីប៉ាឡេស្ទីនដែលបានកាន់កាប់* ("ជញ្ជាំងប៉ាឡេស្ទីន"), មតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Buergenthal លើដីកាចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៤, 2004 ICJ Rep. 7, 30 Jan 2004 ("មតិចៅក្រម Buergenthal") នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១១, ១៣។

[85] E54 បណ្តឹងជំទាស់បន្ទាន់ ប្រឆាំងចៅក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១ ("បណ្តឹងជំទាស់លើកទីមួយ របស់មេធាវីការពារក្តី")។

[86] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១១៩។

[87] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ កថាខណ្ឌ ១២០។

[88] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១១៧។

[89] សាលក្រម រឿងក្តី *Poppe, ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២៩ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៨។

ពួកគាត់មិនអាចធ្វើការពិចារណាដោយមិនលម្អៀង និងមិនមានបុរេវិនិច្ឆ័យចំពោះបញ្ហានៅក្នុងសំណុំរឿងបច្ចុប្បន្ននោះឡើយ ដូច្នេះមិនមែនជាភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បង្ហាញពីការយល់ឃើញអំពីភាពលម្អៀងនោះឡើយ[90]។

35. នៅក្នុងរឿងក្តី *Popović* ជារឿងក្តីមួយដែលអាចប្រៀបធៀបបានផ្នែកអង្គហេតុនោះ បណ្តឹងជំទាស់ចិត្ត របស់ជនជាប់ចោទ សុំដកចៅក្រមមួយរូបចេញពីការសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់គាត់ ត្រូវបានបដិសេធ[91]។ ជនជាប់ចោទបានលើកទឡ្ហីករណ៍ថា ចៅក្រមដែលធ្លាប់ជំនុំជម្រះលើរឿងក្តីចំនួនពីរកន្លងមក ដែលមានភាពពាក់ព័ន្ធគ្នាផ្នែកអង្គហេតុ បានធ្វើការវាយតម្លៃជាវិជ្ជមានរួចទៅហើយលើភាពអាចជឿជាក់បានរបស់សាក្សីគន្លឹះរបស់រដ្ឋអាជ្ញា។ ការវាយតម្លៃបែបនេះគឺពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអង្គហេតុតែមួយយ៉ាងប្រាកដ ដែលនៅក្នុងអង្គហេតុនេះ ជនជាប់ចោទត្រូវផ្តល់សក្ខីកម្មនៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ន ហើយអង្គហេតុបែបនេះ បណ្តាលឲ្យមានការប្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ។ ជនជាប់ចោទបានលើកឡើងថា មានការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការប្តឹងជំទាស់ចិត្ត។ ប្រធានតុលាការ ICTY បានសម្រេចថា ត្រូវអនុវត្តការសន្មតទុកជាមុននូវភាពមិនលម្អៀងរបស់ចៅក្រម នៅពេលដោះស្រាយទៅលើភស្តុតាងដែលបានមកពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើកមុន ដោយមិនគិតថាតើ ចៅក្រម ក្នុងពេលកន្លងមក បានធ្វើការពិចារណាវិជ្ជមាន ឬអវិជ្ជមាន ទៅលើភាពអាចជឿជាក់បានរបស់ភស្តុតាងនោះទេ។ ដូច្នេះ ការដែលចៅក្រមបានធ្វើការពិចារណាក្នុងពេលកន្លងមកទៅលើភាពអាចជឿជាក់បានរបស់សាក្សី ពាក់ព័ន្ធអង្គហេតុតែមួយ ដែលជាបញ្ហានៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ មិនមែនជាមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់ដែលតម្រូវឲ្យមានការដកចេញឡើយ[92]។ ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាសូមលើកឡើងថា ទំនាក់ទំនងណាមួយរវាងការសម្រេចរបស់ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រម Lavergne នៅក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿង ០០១ និងអង្គហេតុដែលត្រូវសម្រេចក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ នឹងមិនអាចបង្កើតជាការយល់ឃើញពីភាពលម្អៀងទេ។

36. បន្ទាប់មក នួន ជា ព្យាយាមលើកប្តឹងតវ៉ាសាជាថ្មីចំពោះទឡ្ហីករណ៍នៅក្នុងបណ្តឹងជំទាស់ចិត្តលើកទីមួយរបស់គាត់ ដែលរួមមាន ធាតុផ្សំទូទៅសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការបំពារបំពានយ៉ាង

[90] ករណី នៃសាលក្រម Schwarzenberger, ដើងទំព័រខាងលើ លេខ ២៦ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៤២។

[91] សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ចិត្ត របស់*Popović, ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ៣៣។

[92] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* . នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៣, ៧-៨, ១០, ១២ [ដោយមានការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម]។

ធ្ងន់ធ្ងរនៅ ស ២១ ដែលត្រូវបានបង្ហាញហួសពីវិមតិសង្ស័យ ដូច្នេះទើបអាចចាត់ទុកថាជាបុរេវិនិច្ឆ័យចំពោះបញ្ហាដ៏ចម្បងនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២[93]។ ដោយបញ្ចូលតាមរយៈការយោងទៅលើចម្លើយតបកន្លងមករបស់ពួកគេ សហព្រះរាជអាជ្ញាសូមលើកឡើងថា នួន ជា មិនបានបង្ហាញថា "*លក្ខណវិនិច្ឆ័យពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ដែលចាំបាច់សម្រាប់បង្កើតជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ*"[94] ក្នុងនាមជនជាប់ចោទទាក់ទងនឹង ស ២១ ត្រូវបានបុរេវិនិច្ឆ័យ[95]។ ចំណុចនេះត្រូវបានឯកភាពនៅក្នុងបណ្តឹងជំទាស់តែម្តងនៅពេលដែល នួន ជា បានលើកឡើងថា "ភស្តុតាងនៅសល់ទាំងអស់ដែល ក.ស.ព ត្រូវបង្ហាញពីពិរុទ្ធភាពរបស់ នួន ជា គឺត្រូវភ្ជាប់គាត់ជាមួយ "ប្រព័ន្ធនៃការធ្វើទារុណកម្ម" នៅស ២១"[96]។ ដោយមិនគិតដល់ការដែលថាសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានដាក់សំណើសុំសច្ចូទស្សន៍តុលាការអំពីអង្គហេតុដែលបានវិនិច្ឆ័យរួចពីសំណុំរឿង ០០១ មកក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ហើយដោយមិនមានបុរេវិនិច្ឆ័យចំពោះពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ឲ្យលើសពីវិមតិសង្ស័យ ថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ពាក់ព័ន្ធនឹង ស ២១[97] នោះ នួន ជា ពិតជាមិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងរបស់ ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រម Lavergne។

(២) ការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១

37. នួន ជា បានចោទប្រកាន់ថា ការសម្រេចរបស់ចៅក្រមក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ពាក់ព័ន្ធនឹង *ក្នុងចំណោមនោះ* (*inter alia*) វចនាសម្ព័ន្ធបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា អត្ថិភាពនៃគោលនយោបាយស្តីពីបញ្ញត្តិទាក់ទងនឹងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ការយោងទៅលើការវិភាគប្រជាសាស្ត្រ និង "ការពឹងផ្អែក" លើសាលក្រមសំណុំរឿង ០០១ ដើម្បីកំណត់និយមន័យ "កម្មេច" នឹងធ្វើឲ្យអ្នកសង្កេតដែលមានហេតុផល

---

[93] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១១៩, ១២១; ឯកសារ E54 បណ្តឹងជំទាស់លើកទីមួយ របស់មេធាវីការពារក្តី, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ៨៤ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៧-២៩។

[94] *សាលក្រម រឿងក្តី* Poppe, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២៩ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៨ [ដោយមានការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម]។

[95] ឯកសារ E55 ចម្លើយតបរួមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចំពោះបណ្តឹងជំទាស់របស់ អៀង ធីរិទ្ធ អៀង សារី និង នួន ជា ប្រឆាំងចៅក្រម, ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៩-១០។

[96] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១២១។

[97] សូមមើល កថាខណ្ឌ ១២ ខាងលើ។ *សាលក្រម រឿងក្តី* Poppe, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២៩ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៨។

អាចចោទសួរពីអនាគតិរបស់ចៅក្រមក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២[98]។ គ្មានការសម្រេចណាមួយក្នុងចំណោមការសម្រេចទាំងនេះ ដែលអាចចាត់ទុកថាជាការសម្រេចទៅលើការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាបុគ្គលរបស់ នួន ជា ចំពោះបទចោទណាមួយនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ឡើយ។ អ្នកសង្កេតដែលមានហេតុផល ដែលដឹងពីផលប៉ះពាល់ ពីសនិទានភាព និងផលវិបាកនៃការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់សំណុំរឿង ០០២ នឹងមិនអាចយល់ឃើញថាមានភាពលម្អៀងរបស់ចៅក្រម ដោយសារតែការសម្រេចលើអង្គហេតុក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ដែលអាចពាក់ព័ន្ធចំពោះសំណុំរឿង ០០២/០២ ឡើយ។

38. *<u>វចនាសម្ព័ន្ធរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា</u>*៖ នួន ជា បានចោទប្រកាន់ថា ការសម្រេចដោយមាន "កំហុសធ្ងន់" និង "ការដកចេញដោយមិនសមហេតុផល" ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពាក់ព័ន្ធនឹងវចនាសម្ព័ន្ធរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា បានបង្ហាញពីការមិនបើកចិត្តឲ្យទូលាយចំពោះបញ្ហាដែលមានសារៈសំខាន់យ៉ាងខ្លាំង[99]។ ទឡ្ហីករណ៍នេះមិនមានមូលដ្ឋានឡើយ។ ការដែលអង្គជំនុំជម្រះបានស្តាប់ភស្តុតាងទាំងអស់ ហើយបានពិចារណាលើទឡ្ហីករណ៍នៅចំពោះមុខខ្លួន ព្រមទាំងធ្វើការសម្រេចដែលប៉ះពាល់ដល់ជនជាប់ចោទ មិនមែនជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ប្តឹងដិតចិត្តឡើយ[100]។ អាស្រ័យហេតុនេះ ទឡ្ហីករណ៍បែបនេះ ទោះបីជាមិនសមហេតុផលយ៉ាងណាក៏ដោយ គួរតែត្រូវលើកតវ៉ានៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខឲ្យបានត្រឹមត្រូវ[101]។

39. *<u>អត្ថិភាពនៃគោលនយោបាយស្តីពីបញ្ញត្តិទាក់ទងនឹងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍</u>*៖ ការសម្រេចទាក់ទងនឹងអត្ថិភាពនៃគោលនយោបាយស្តីពីបញ្ញត្តិទាក់ទងនឹងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ មាននៅត្រង់ផ្នែកមួយដែលមានចំណងជើងថា "មូលដ្ឋានប្រវត្តិសាស្ត្រ" ក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១[102]។ អង្គជំនុំជម្រះបានពន្យល់ថា "ភស្តុតាងដែលត្រូវបានពិភាក្សានៅក្នុងផ្នែកនេះ ត្រូវបានផ្តល់ក្នុងគោល

---

[98] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងដិតចិត្ត, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៧១។

[99] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៨-៨០។

[100] សូមមើល កថាខណ្ឌ ៩, ១១, ខាងលើ។ *Re J.R.L.* Decision, ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ១៨ *នៅត្រង់ទំព័រ* ៣៥២។

[101] សូមមើល កថាខណ្ឌ ១៧ ខាងលើ។

[102] ឯកសារ E313 សាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១, ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៤ ("E313 សាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១") នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៩, ១២៨-១៣១។

បំណងបង្ហាញអំពីបរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រ និងអង្គហេតុនៃហេតុការណ៍ទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការតាមពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក"[103]។ ចំណុចនេះមានភាពស្របជាមួយនឹងការបញ្ជាក់បំភ្លឺកន្លងមករបស់អង្គជំនុំជម្រះ៖

> តាំងពីពេលចាប់ផ្ដើមសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះបានជម្រាបដល់ភាគីថា ភាគីអាចចាប់ផ្ដើមលើភស្តុតាងដែលពាក់ព័ន្ធនឹងគោលនយោបាយទាំងប្រាំជាមូលដ្ឋាន ប៉ុន្តែអង្គជំនុំជម្រះនឹងពិនិត្យមើលតែលើការអនុវត្តគោលនយោបាយណាដែលពាក់ព័ន្ធសំណុំរឿង ០០២/០១ ប៉ុណ្ណោះ (ឧទាហរណ៍ ការផ្លាស់ទីលំនៅដោយបង្ខំ និងការសម្លាប់ខ្មាំង)[104]។

40. ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ការបញ្ញត្តិលើការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍គឺជាគោលនយោបាយរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាក៏ដោយ "ភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធខ្លឹមសារ និងការអនុវត្តគោលនយោបាយស្ដីពីបញ្ញត្តិទាក់ទងនឹងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ព្រមទាំងវិសាលភាពនៃការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍នេះ គឺជាកម្មវត្ថុនៃសំណុំរឿង ០០២/០២"[105]។ ការយល់ឃើញថាមានគោលនយោបាយបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាដោយមិនបានកំណត់ថាតើគោលនយោបាយនេះត្រូវបានអនុវត្តនៅពេលណា និងនៅទីណា ហើយថាតើ នួន ជា ត្រូវទទួលខុសត្រូវជាបុគ្គលដែរឬយ៉ាងណាចំពោះការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះ មិនអាចចាត់ទុកថាជាបុរេវិនិច្ឆ័យលើពិរុទ្ធភាពឡើយ។

41. *<u>ការយោងទៅលើការវិភាគប្រជាសាស្ត្រ</u>*៖ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានសម្រេចលើអង្គហេតុ ទាក់ទងនឹងការវិភាគប្រជាសាស្ត្រចំពោះរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យទេ។ កថាខណ្ឌដែល នួន ជា បានដកស្រង់គឺស្ថិតនៅក្នុងផ្នែក "ទិដ្ឋភាពទូទៅ" របស់សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលគោលដៅនៃ

---

[103] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់ ជើងទំព័រ ១៩៥។

[104] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់ ជើងទំព័រ ២៨៧។ អង្គជំនុំជម្រះបានជូនដំណឹងដល់ភាគីពីការដាក់បញ្ចូលនូវគោលនយោបាយទាំងប្រាំ ធ្វើជាមូលដ្ឋាន និងក្នុងគោលបំណងជាបរិបទ ត្រឹមថ្ងៃទី ០៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១៖ សូមមើល ឯកសារ E124/7 សេចក្ដីសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំធ្វើការពិចារណាឡើងវិញ លើលក្ខខណ្ឌនៃដីកាបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង (E124/2) និងសារណាពាក់ព័ន្ធ និងឧបសម្ព័ន្ធ, ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១១ [" មានការសម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះនៅផ្នែកសវនាការដំបូង នឹងធ្វើការពិចារណាទៅលើតួនាទី និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទទាក់ទងទៅនឹងគោលនយោបាយទាំងអស់ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ"]។

[105] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣០។

ផ្នែកនេះគឺដើម្បី "បង្ហាញដោយសង្ខេបនូវការចោទប្រកាន់ផ្នែកអង្គហេតុ ដែលចោទប្រកាន់លើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និងការចោទប្រកាន់ទាក់ទងបរិបទទូលាយ នៃការវាយប្រហារដែលក្នុងការវាយប្រហារទាំងនោះ គឺមានការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ"[106]។ ទឡ្ហីករណ៍របស់ នួន ជា បានមើលរំលងលើចំណុចដែលថា ចំនួននៃអ្នកស្លាប់ទាក់ទងទៅនឹងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់នានា នឹងត្រូវត្រួតពិនិត្យក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២។ នួន ជា នឹងមានឱកាសបង្ហាញភស្តុតាងបន្ថែមទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ។ ចំពោះអ្នកសង្កេតដែលមានហេតុផល ការដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយោងទៅលើការវិភាគប្រជាសាស្ត្រចំពោះរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មិនបានបង្ហាញថាមានការយល់ឃើញពីភាពលម្អៀងនោះឡើយ។

42. *<u>ការពឹងផ្អែកលើសំណុំរឿង ០០១ ដើម្បីកំណត់និយមន័យ "កម្ទេច"</u>*៖ ការយោងទៅលើពាក្យ "កម្ទេច" គឺស្ថិតនៅត្រង់ផ្នែក "មូលដ្ឋានប្រវត្តិសាស្ត្រ" នៃសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្អែកទៅលើប្រភពជាច្រើនដើម្បីកំណត់និយមន័យ "កម្ទេច" នេះ។ ភស្តុតាងទទួលបានពីសាលក្រម ឌុច ត្រូវបានដកស្រង់រួមជាមួយសក្ខីកម្មរបស់សាក្សី និងអ្នកជំនាញ ដែលត្រូវបានផ្តល់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១[107]។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានពឹងផ្អែកលើសាកក្រម ឌុច ដើម្បីបង្ហាញពីសមាសធាតុនៃបទឧក្រិដ្ឋ ឬពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ។ ការយោងទៅសាលក្រមមុននៅត្រង់ជើងទំព័រត្រឹមតែពីរក្នុងសាលក្រមដែលមានទំហំ ៦០០ ទំព័រ រួមជាមួយការយោងទៅភស្តុតាងមួយចំនួន បើទោះបីជាមានកំហុសឆ្គងក៏ដោយ ក៏មិនអាចបង្ហាញថា ចៅក្រមមិនអាចប្រើប្រាស់ "ការពិចារណាមិនលម្អៀង និងមិនមានបុរេវិនិច្ឆ័យ" នៅក្នុងសវនាការនៃសំណុំរឿង ០០២/០២ ដែរ[108]។

43. ជារួមមក បញ្ហាសំខាន់ជាគន្លឹះមិនមែនត្រង់ថាតើ ចៅក្រមនឹងដោះស្រាយបញ្ហាតែមួយនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ តាមវិធីសាស្ត្រដូចគ្នា ឬមិនដូចគ្នា នឹងវិធីសាស្ត្រដែលប្រើប្រាស់ដើម្បីសម្រេចក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ឡើយ។ ត្រឹមតែអាចមានឱកាស ឬអាចមានលទ្ធភាព ដែលចៅក្រមនឹងសម្រេចលើបញ្ហាក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ តាមវិធីសាស្ត្រដូចគ្នានឹងអ្វីដែលបានធ្វើក្នុងសាលក្រមមុន មិនអាច

---

[106] E313 សាលក្រមសំណុំរឿង០០២/០១ *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* 102 នៅកថាខណ្ឌ168 [ដោយមានការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម]។

[107] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*. នៅត្រង់កថាខណ្ឌ 2014, ជើងទំព័រ 326, 330។

[108] សូមមើល កថាខណ្ឌ 6 ខាងលើ។

ជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការប្ដឹងជំទាស់ចិត្តបានឡើយ[109]។ អ្វីដែលត្រូវបង្ហាញ ហើយដែល នួន ជា មិនបាន បង្ហាញ គឺថា ចៅក្រម ដោយបានចូលរួមជំនុំជម្រះក្នុងរឿងក្ដីកន្លងមក នឹង "ប្រើប្រាស់ការពិចារណា ដែលមិនលម្អៀង និងមិនមានបុរេវិនិច្ឆ័យចំពោះបញ្ហានៅក្នុងរឿងក្ដីបច្ចុប្បន្ន"[110]។ ដូចដែលបានសង្ខេប ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង "បុរេវិនិច្ឆ័យចំពោះសេចក្ដីសម្រេចមួយចំនួន នៅពេលដែលបាន បង្ហាញតាមរយៈមតិរបស់ចៅក្រម នឹងមិនអាចចាត់ទុកថាជាភាពលម្អៀងឡើយ"[111]។

ឃ) មេធាវីការពារក្ដីមិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌ ដើម្បីបង្ហាញពីភាពលម្អៀង ផ្អែកលើការយល់ ឃើញកន្លងមកអំពីទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវរបស់សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម

44. នួន ជា បានអះអាងថា ការយល់ឃើញកន្លងមកអំពីអត្ថិភាព ការបង្កើត និងការវិវត្តន៍របស់គោល នយោបាយសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលត្រូវចោទប្រកាន់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ គឺជា "បញ្ហាយ៉ាង សំខាន់ទាក់ទងនឹងពិរុទ្ធភាព" របស់ជនជាប់ចោទ ហើយដូច្នេះ បញ្ហាអង្គហេតុទាំងនេះត្រូវតែបង្ហាញជា ថ្មីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ទោះបីជាត្រូវបានសម្រេចរួចហើយនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ក៏ ដោយ[112]។ គាត់អះអាងថា ការយល់ឃើញមួយចំនួន ដែលមាននៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង អាចចាត់ទុកថាជាបុរេវិនិច្ឆ័យលើបញ្ហាទាក់ទងនឹងពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ឬក៏ជាទស្សនៈដែលបង្កើតទុកជាមុន ដោយមិនផ្ដល់ផលប្រយោជន៍ដល់ខាងមេធាវីការពារ ក្ដី ដែលចំណុចនេះនឹងជាការស្ដែងចេញនូវភាពលម្អៀង[113]។ ការលើកឡើងរបស់គាត់គឺថា បុរេវិនិច្ឆ័យ

[109] *Re J.R.L., ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ១៨ នៅត្រង់ទំព័រ ៣៥២។

[110] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*។

[111] ឯកសារ E55/4 សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជំទាស់ចិត្ត ឆ្នាំ ២០១១, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ ៥* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៥ ដកស្រង់ សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងជំទាស់ចិត្ត របស់ *Karemera, ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១៥ ["លទ្ធភាពដែលថា ដោយ សារតែបានធ្វើការសម្រេចកន្លងមកទៅលើបញ្ហាពាក់ព័ន្ធ លើអង្គសេចក្ដីនោះ ទើបចៅក្រម Byron និងចៅក្រម Kam បានធ្វើបុរេ វិនិច្ឆ័យក្នុងការ អនុវត្តច្បាប់ និងវាយតម្លៃលើអង្គហេតុក្នុងលក្ខណៈដូចគ្នា មិនគ្រប់គ្រាន់ឡើយ ក្នុងបញ្ហាអង្គច្បាប់នៃការផ្លាស់ប្ដូរការ សន្មតទុកជាមុននៃភាពមិនលម្អៀង"]។

[112] ឯកសារ E314/6 បណ្ដឹងជំទាស់ចិត្ត, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១០០។

[113] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៩៣។

របស់ចៅក្រម ដែលកើតចេញពីសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១ នឹងជាការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង ដែលមិនអាចទទួលយកបាន ដូច្នេះ ចៅក្រមគួរត្រូវបានដកចេញពីតួនាទី[114]។

45. សហព្រះរាជអាជ្ញាទទួលស្គាល់ហើយថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា ជាការមិនអាចទទួលយកបាន ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទាញយកការសន្និដ្ឋានអំពីការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ បញ្ចូលទៅក្នុងការជំនុំជម្រះនានានៅពេលអនាគត មុនពេលដែលសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១ ចូលជាស្ថាពរ[115]។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទទួលស្គាល់ភាពដូចគ្នានៃភស្តុតាងមួយចំនួន ប៉ុន្តែបានសង្កត់ធ្ងន់ថា ភាពដូចគ្នានេះមិនអាចត្រូវបានពង្រីកទៅដល់ការយល់ឃើញនានាឡើយ ហើយសមាសធាតុអង្គហេតុដូចគ្នានៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងអស់ដែលទទួលបានពីសំណុំរឿង ០០២ ចាំបាច់ត្រូវតែបង្ហាញសាជាថ្មី[116]។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចបន្ថែមទៀតថា នៅពេលនេះ "ខ្លួនអាចត្រឹមសន្និដ្ឋានថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នឹងមិនប្រើប្រាស់ការយល់ឃើញនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/១ ដែលនឹងបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ជាការសន្និដ្ឋានពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់សហជនជាប់ចោទទាក់ទងទៅនឹងបទចោទដែលត្រូវវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងសំណុំរឿងបន្តបន្ទាប់"[117]។ ជាដំបូង សហព្រះរាជអាជ្ញាសូមលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនឹងមិនធ្វើការយល់ឃើញបែបនេះទេ ហើយការយល់ឃើញនៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនអាចចាត់ទុកថាជាការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់ នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងបទចោទដែលត្រូវជំនុំជម្រះនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ទេ។ ដូច្នេះនឹងមិនមានការបង្ហាញឲ្យឃើញពីការលម្អៀងជាក់ស្តែង ឬការយល់ឃើញពីភាពលម្អៀង ផ្អែកលើការសម្រេចកន្លងមករបស់ចៅក្រម ចំពោះអត្ថិភាព និងវិសាលភាពនៃសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលមាននៅក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១ ឡើយ។

---

[114] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១០០។

[115] ឯកសារ E301/9/1/1/3 សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខបន្ទាន់បង្ខំរបស់ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង លើការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបន្ថែមក្នុងសំណុំរឿង ០០២ និងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០២/០២, ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៤ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៨៥។

[116] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*។

[117] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*។

46. ដើម្បីបង្កើតមូលដ្ឋានសម្រាប់ការប្តឹងជំទាស់ សាលក្រមពីមុនត្រូវតែមានការយល់ឃើញ "ដែលបុរេវិនិច្ឆ័យជាក់ស្តែងទៅលើពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ"[118]។ បុរេវិនិច្ឆ័យបែបនេះមិនកើតមានឡើង ដោយគ្រាន់តែចៅក្រមបានសម្រេចទាក់ទងនឹងបញ្ហានានានៅក្នុងសាលក្រមលើកមុននោះឡើយ។ ដើម្បីបង្ហាញពីបុរេវិនិច្ឆ័យ ការយល់ឃើញទាំងនេះចាំបាច់ត្រូវមានការពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្រេច "លើលក្ខណវិនិច្ឆ័យពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ដែលចាំបាច់សម្រាប់បង្កើតជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ហើយ [...] ថាតើដោយហួសពីវិមតិសង្ស័យ ម្ចាស់បណ្តឹងពិតជាមានពិរុទ្ធភាព ឬអត់ ចំពោះការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសបែបនេះ"[119]។

ង) មេធាវីការពារក្តីមិនបានបំពេញលក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្ហាញពីភាពលម្អៀង ផ្អែកលើការពឹងផ្អែកលើសក្ខីកម្មអ្នកជំនាញ

47. នួន ជា បានលើកទឡ្ហីករណ៍ថា ចៅក្រមបានបង្ហាញពីកង្វះសុច្ចរិតភាពវិជ្ជាជីវៈ ដោយពឹងផ្អែកហួសហេតុទៅលើសក្ខីកម្មរបស់អ្នកជំនាញ[120]។ ដូចដែលគាត់បានទទួលស្គាល់ នីតិវិធីប្តឹងជំទាស់មិនមែនជាទីកន្លែងដើម្បីវាយតម្លៃលើមូលដ្ឋានផ្លូវច្បាប់របស់ការពឹងផ្អែកហួសហេតុពេកទៅលើសក្ខីកម្មអ្នកជំនាញតាមដែលចោទប្រកាន់ឡើយ[121]។ វិធាន ៣១(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងអនុញ្ញាតឲ្យអង្គជំនុំជម្រះស្វែងរកសក្ខីកម្មអ្នកជំនាញ និងធ្វើការវាយតម្លៃទៅលើព័ត៌មានដែលបានផ្តល់ឲ្យនោះ[122]។ ត្រឹមតែការដែលសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១ រួមបញ្ចូលការយោងមួយចំនួនទៅសក្ខីកម្មអ្នកជំនាញនោះ មិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បង្ហាញពីការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀង នាពេលបច្ចុប្បន្ន ឬអនាគតទេ ដោយសារតែអ្នកសង្កេតដោយមានហេតុផល ហើយទទួលបានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់អំពីវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងជាធរមាន នឹងមិនអាចយល់ឃើញពីភាពលម្អៀងឡើយ។

---

[118] *សាលក្រម រឿងក្តី Poppe, ដើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២៩ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៦។

[119] *សាលក្រម រឿងក្តី Poppe, ដើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២៩ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៨។

[120] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់, *ដើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១២៩។

[121] ដូចជើងទំព័រខាងលើ។

[122] វិធានផ្ទៃក្នុង ៣១(ខ)។

ច) មេធាវីការពារក្តី មិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌបង្ហាញពីភាពលម្អៀង ផ្អែកលើការប្រើប្រាស់ភាសា និងវណ្ណយុត្ត

48. នៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នួន ជា បានជំទាស់លើការប្រើប្រាស់ "គុណនាមស្រពិចស្រពិល" "អភន្តរៈសញ្ញាឌឺដង" "ការជ្រើសរើសប្រើប្រាស់អភន្តរៈសញ្ញាដើម្បីបង្ហាញអំពីមន្ទិលសង្ស័យចំពោះភស្តុតាង" និង "នាមប្រមាថមើលងាយ"[123] ដោយចោទប្រកាន់ថា ការប្រើប្រាស់បច្ចេកទេសភាសាអង់គ្លេសបែបបទនេះ បង្ហាញពីការយល់ឃើញដោយសមហេតុផលនូវភាពលម្អៀង នៅពេលដោះស្រាយបញ្ហាដែលជាចំណុចស្នូលនៃទ្រឹស្តីការពារខ្លួនរបស់គាត់ ដែលរួមមាន ការគំរាមកំហែងពីខ្មាំងផ្ទៃក្នុង និងខ្មាំងខាងក្រៅ គោលនយោបាយ និងសកម្មភាពរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាសកម្មភាព និងនយោបាយនៃរបប លន់ នល់ និងតួនាទីរបស់សម្តេចព្រះវរាជបិតានរោត្តម សីហនុ[124]។ សហព្រះរាជអាជ្ញាសូមលើកឡើងថា ការប្រើប្រាស់ភាសា និងវណ្ណយុត្ត ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អនុម័តយកនៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនបានផ្ទុះបញ្ចាំងពីការមិនបើកចិត្តឱ្យទូលាយចំពោះភស្តុតាង ឬសារណាឡើយ ហើយក៏មិនអាចចាត់ទុកជាការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងរបស់ចៅក្រម ដែលអាចបណ្តាលឱ្យមានបណ្តឹងជិតចិត្តឡើយ[125]។

49. មេធាវីការពារក្តីអះអាងថាជំទាស់ទៅនឹងភាសា និងវណ្ណយុត្ត ប៉ុន្តែ តាមពិតទៅ ពួកគេព្យាយាមជំទាស់ទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះទៅវិញ។ ដូចដែលបានពិភាក្សានៅក្នុងផ្នែកមុនមក ត្រឹមតែការដែលថាអង្គជំនុំជម្រះធ្វើការសម្រេចលើអង្គហេតុដែលប៉ះពាល់ដល់ នួន ជា នៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនអាចបង្ហាញពីអត្ថិភាពនៃការស្តែងចេញនូវភាពលម្អៀងឡើយ ព្រោះអង្គជំនុំជម្រះធ្វើការសម្រេចបែបនេះ បន្ទាប់ពីបានអនុវត្តច្បាប់ទៅលើភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះ[126]។ ហេតុដូច្នេះ បញ្ហាបែបនេះគួរលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ មិនមែននៅចំពោះមុខ

[123] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជិតចិត្ត, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៦២។

[124] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៦២-៦៧។

[125] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៦២។

[126] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ។* ឯកសារ E313 សាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ១០២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៣៨៥។

ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះពិសេស ដែលមិនបានទទួលបញ្ហាអង្គសេចក្តីទាក់ទងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះឡើយ។

50. ការប្រើប្រាស់ភាពស្រពិចស្រពិល ការឌឺដង អភន្តរៈសញ្ញា និងនាមប្រមាថមើលងាយ គឺជាការអនុវត្តទូទៅនៅក្នុងសាលក្រម។ ជាញឹកញាប់ សាលក្រមយោងទៅពាក្យពេចន៍ ដែលភាគីបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងសារណាផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ។ សាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏អនុវត្តបែបនេះដែរ។ បច្ចេកទេសក្នុងការប្រើប្រាស់ពាក្យ និងបែបបទនេះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់៖ ក) ចង្អុលបង្ហាញពីភាសាអត្ថនោម័តជាក់លាក់របស់ភាគីមួយ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងព្យាយាមមិនធ្វើការសម្រេចលើអង្គហេតុ ឬ ខ) ជាទម្រង់នៃការសរសេរកាត់ចំពោះភាសាយោង ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីការសម្រេចលើអង្គហេតុក្នុងពេលកន្លងមក ដោយអង្គជំនុំជម្រះក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។

51. ការប្រើប្រាស់បច្ចេកទេសភាសា និងវណ្ណយុត្ត មានភាពសមស្របទាំងស្រុង នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះមិនចង់គាំទ្រ ឬបដិសេធទៅលើអត្ថន័យនៃភាសាអត្ថនោម័ត ដែលភាគីបានប្រើ។ ឧទាហរណ៍ មេធាវីការពារក្តីជំទាស់ទៅនឹងការប្រើប្រាស់អភន្តរៈសញ្ញា ទាក់ទងទៅនឹងពាក្យ "ខ្មាំង"[127]។ ការប្រើប្រាស់អភន្តរៈសញ្ញា ក្នុងករណីនេះ គឺគ្រាន់តែបង្ហាញថា នៅពេលប្រើប្រាស់ពាក្យ "ខ្មាំង" អង្គជំនុំជម្រះមិនគាំទ្រ ហើយក៏មិនអនុម័តយកនិយមន័យបែបអត្ថនោម័តរបស់ខ្មែរក្រហមនេះទេ។ វាជារឿងធម្មតាសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះក្នុងការប្រើប្រាស់អភន្តរៈសញ្ញា និងបច្ចេកទេសភាសាផ្សេងទៀត នៅពេលអង្គជំនុំជម្រះចាំបាច់ត្រូវពិភាក្សា ប៉ុន្តែចង់ដកខ្លួនឱ្យឆ្ងាយពីទម្រង់នៃទឡ្ហីករណ៍ជាក់លាក់ ឬការពណ៌នាអំពីអង្គហេតុដែលខ្លួនមិនបានធ្វើការសម្រេចលើអង្គហេតុ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងរឿងក្តីការបដិសេធមិនទទួលស្គាល់ Holocaust ដែលលេចធ្លោរ ស្តីពីបទចោទព្រហ្មទណ្ឌនៃការ "ផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានមិនពិត" តុលាការកំពូលកាណាដាប្រើប្រាស់អភន្តរៈសញ្ញាបាន ចំពោះពាក្យពេចន៍ដែលយល់ឃើញថាតំណាងឱ្យទស្សនៈ ឬមតិជាក់ស្តែង ឬបែបសម្មតិកម្ម[128]។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះ តុលាការថ្នាក់តំបន់របស់សហរដ្ឋអាមេរិក បានផ្តល់យុត្តិកម្មយ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីការប្រើប្រាស់អភន្តរៈសញ្ញាឌឺដង (ដែលហៅថា "ការដកស្រង់ភ័យខ្លាច") នៅពេលដែលយោងទៅលើ "ជំហរ" របស់ចុងចោទ ព្រោះចៅក្រមអង្គ

[127] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៦៣។ ឯកសារ E313 សាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ១០២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៩០៨។

[128] *R តទល់នឹង Zundel*, 1992 2 SCC 731 (តុលាការកំពូល ប្រទេសកាណាដា) នៅត្រង់ទំព័រ ៧៥២-៧៥៣។

ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ការប្រើប្រាស់ពាក្យនេះ "គឺមិនមែនជាវិធីសាស្ត្រដ៏ល្អក្នុងការពណ៌នានូវទស្សនៈ ដែលចុងចោទបានលើកឡើងនៅក្នុងសារណារបស់ខ្លួន"[129]។

52. ការប្រើប្រាស់ភាសា និងបច្ចេកទេសវណ្ណយុត្ត មានសមស្របទាំងស្រុងដូចគ្នា ក្នុងទម្រង់នៃការសរសេរកាត់ចំពោះភាសាយោង ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីការសម្រេចលើអង្គហេតុក្នុងពេលកន្លងមក ដោយអង្គជំនុំជម្រះ។ ឧទាហរណ៍ អង្គជំនុំជម្រះបានបញ្ជាក់នៅក្នុងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា ខ្លួនមិនគាំទ្រដល់ "អត្ថន័យដែលចង្អុលបង្ហាញតាមរយៈការប្រើប្រាស់របស់ពួកខ្មែរក្រហមទៅលើពាក្យ "រំដោះ" ហើយអង្គជំនុំជម្រះសរសេរពាក្យនេះដោយដាក់ក្នុងអវតរណសញ្ញា ដើម្បីបង្ហាញជាពិសេសអំពីចេតនាមិនចង់ប្រើប្រាស់ពាក្យនេះ[130]។ ការដែលអង្គជំនុំជម្រះជ្រើសយកការមិនសរសេរជាជើងទំព័រចំពោះប្រយោគប្រហាក់ប្រហែលគ្នា បន្ទាប់ពីការប្រើប្រាស់អវតរណសញ្ញាម្តងៗរួចហើយនោះ គឺជាសេចក្តីសម្រេចលើការសរសេរជាទម្លាប់ ដែលជាយុត្តិកម្មសមស្រប ដោយសារតែទំហំ និងភាពស្មុគស្មាញនៃសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ សរុបមក ការលើកឡើងរបស់មេធាវីការពារក្តីដែលថា ការប្រើប្រាស់ភាសា និងវណ្ណយុត្ត បានបង្ហាញពីភាពលម្អៀងជាក់ស្តែង ឬការយល់ឃើញពីភាពលម្អៀង មិនគ្រប់គ្រាន់តាមលក្ខណៈច្បាប់នៅក្នុងបរិបទនៃបណ្តឹងជិតចិត្តឡើយ។

៣. វចនាសម្ព័ន្ធ និងមុខងារនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម មិនបានបង្ហាញពីភាពលម្អៀងជាក់ស្តែង ឬការយល់ឃើញពីភាពលម្អៀងឡើយ

53. អ.វ.ត.ក ស្ថិតនៅដាច់ដោយឡែកពីប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កម្ពុជាជារួម ដោយសារ អ.វ.ត.ក មិនត្រូវបានដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្នុងឋានានុក្រមនៃតុលាការធម្មតា ឬប្រើប្រាស់សិទ្ធិអំណាចដើម្បីត្រួតពិនិត្យលើតុលាការទាំងនោះឡើយ[131]។ ចៅក្រមរបស់ អ.វ.ត.ក រួមទាំងចៅក្រមជាតិផង ទទួលបានអភ័យឯកសិទ្ធិលើ "ដំណើរការច្បាប់" (រួមបញ្ចូលទាំងដំណើរការដាក់វិន័យ) ក្នុងពេលបំពេញតួនាទីរបស់ពួកគេ[132]។

---

[129] *United Latin Am. Citizens (Lulac) of Wisconsin តទល់នឹង Deininger*, 12-C-0185 (E.D. Wis. ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៣) នៅត្រង់ ១ (តុលាការ ថ្នាក់តំបន់សហរដ្ឋអាមេរិក)។

[130] ឯកសារ E313 សាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ១០១ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៣៨៤។

[131]

[132] កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក, មាត្រា ២០(១)។

ដូច្នេះពួកគាត់នឹងមិនស្ថិតនៅក្រោមដំណើរការដាក់វិន័យធម្មតា សម្រាប់ចៅក្រមកម្ពុជា ក្នុងការបំពេញតួនាទីរបស់ពួកគាត់នៅ អ.វ.ត.ក ឡើយ។

54. ទឡ្ហីករណ៍ដែល នួន ជា បានលើកឡើងថា "សមាជិកនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម រួមមាន អ្នកដែលត្រូវបានតែងតាំងបួនរូបដោយអង្គនីតិប្រតិបត្តិ"[133] គឺជាការខុសឆ្គង និងមិនមានមូលដ្ឋានឡើយ។ ចំណុចទីមួយ ទឡ្ហីករណ៍របស់មេធាវីការពារក្តីមិនបានគិតដល់ការធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តិទៅនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ដែលត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៤ ដែលក្នុងនោះរួមមានការផ្លាស់ប្តូរសមាសភាពឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ដែលមិនទាន់ត្រូវបានអនុវត្តនៅឡើយ។ ហេតុដូច្នេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការឆ្លើយតប ផ្អែកលើច្បាប់ដែលត្រូវបានអនុម័តកាលពីថ្ងៃទី ២២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៤ ដែលមេធាវីការពារក្តីបានដកស្រង់។

55. ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រមមានសមាជិកចំនួនប្រាំបួនរូប[134] គឺព្រះមហាក្សត្រទ្រង់គង់ជាប្រធាន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ ប្រធានតុលាការកំពូល អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមតុលាការកំពូល ប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ និងចៅក្រមបីរូបទៀត ដែលជ្រើសរើសដោយចៅក្រមជាសមាជិក។ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌គឺគ្រាន់តែជាសមាជិកមួយរូបនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ដូច្នេះមិនមានសិទ្ធិអំណាចអ្វីទាំងអស់ក្នុងការតែងតាំងចៅក្រមជាតិបីរូប ដូច នួន ជា បានចោទប្រកាន់នោះឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ មានតែព្រះមហាក្សត្រប៉ុណ្ណោះ ទើបមានសិទ្ធិតែងតាំងសមាជិកទាំងអស់នៃក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម តាមរយៈព្រះរាជក្រឹត្យ ដោយសារទ្រង់គឺជាអ្នកធានាពីឯករាជ្យភាពរបស់តុលាការ[135]។

56. ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រមធ្វើសេចក្តីសម្រេច ផ្តល់អនុសាសន៍ទាក់ទងសកម្មភាពផ្សេងៗទៅព្រះមហាក្សត្រអំពីការតែងតាំង ការផ្ទេរ ការផ្អាកមុខងារ (ដាក់ស្តែង) ការព្យួរ និងការដកចេញពីឋានៈ

---

[133] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងជំទាស់, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៤៣, ជើងទំព័រ ៦៩។

[134] មាត្រា ២, ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តិទៅនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម, ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៤ ("ច្បាប់ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម")។

[135] មាត្រា ១៣២ ថ្មី, រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, ឆ្នាំ ១៩៩៣។

និងការដកហូតឋានន្តរស័ក្តិ ពីចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាកម្ពុជាទាំងអស់[136]។ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានៃការដាក់វិន័យ ដែលត្រូវអនុវត្តប្រឆាំងនឹងចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ធ្វើការកោះប្រជុំក្នុងទម្រង់ជាក្រុមប្រឹក្សាវិន័យ ហើយស្ថិតក្រោមអធិបតីភាពរបស់ប្រធានតុលាការកំពូល ឬអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមតុលាការកំពូល អាស្រ័យលើថាតើការដាក់វិន័យនេះត្រូវធ្វើឡើងចំពោះចៅក្រម ឬព្រះរាជអាជ្ញា។ ក្នុងស្ថានភាពសន្ទតមួយ បើចៅក្រមជាតិត្រូវប្រឈមការដាក់វិន័យទាក់ទងនឹងការងាររបស់ពួកគាត់នៅតុលាការកម្ពុជាធម្មតា ពួកគាត់នឹងត្រូវប្រឈមមុខជាមួយក្រុមប្រឹក្សា ដែលក្នុងក្រុមប្រឹក្សានេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាជាតិមិនមានតួនាទីអ្វីទាំងអស់។ ក្នុងករណីបែបនេះ ព្រះមហាក្សត្រ និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ មិនចូលរួមក្នុងកិច្ចប្រជុំឡើយ[137]។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ត្រូវផ្អែកទៅលើសម្លេងឆ្នោតភាគច្រើនរបស់សមាជិកដែលមានវត្តមាន តាមរយៈការបោះឆ្នោតសម្ងាត់[138]។

57. ការព្រួយបារម្ភដែលថាចៅក្រមកំពុងកាន់តំណែងនៅក្នុងឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ហើយដែលត្រូវបានតែងតាំងជាចៅក្រមនៅ អ.វ.ត.ក អាចមានឥទ្ធិពលដល់សេចក្តីសម្រេច ឬក៏ប្រើប្រាស់អំណាចដោយមិនត្រឹមត្រូវទៅលើចៅក្រមដទៃទៀតនៅ អ.វ.ត.ក គ្មានមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ឡើយ។ មាត្រាជាច្រើននៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តិទៅនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម បានបង្ហាញច្បាស់ថា បែបបទ និងនីតិវិធីទាក់ទងនឹងការតែងតាំង ការផ្ទេរ ការផ្អាកមុខងារ (ជាក់ស្តែង) ការព្យួរ និងការដកចេញពីឋានៈ និងការដកហូតឋានន្តរស័ក្តិ ព្រមទាំងការដំឡើងថ្នាក់ ត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់ ដូច្នេះមិនមានសមាជិកណាម្នាក់នៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រមអាចធ្វើសកម្មភាពតាមអំពើចិត្ត រំលោភបំពានទៅលើគោលការណ៍ និងវិធានការដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ឡើយ។ លើសពីនេះទៀត ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មិនបានចែងទាក់ទងនឹងភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នារវាងការងារតុលាការនៅ អ.វ.ត.ក និងតួនាទីនៅក្នុងឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម[139]។ តាមពិតទៅ មុខងារពីរនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការក្នុងស្រុក និង អ.វ.ត.ក សម្រាប់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់កម្ពុជា ត្រូវបានប្រមើល

---

[136] ច្បាប់ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ១៣២, មាត្រា ១១។

[137] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* មាត្រា ១២។

[138] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* មាត្រា ៩។

[139] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក, មាត្រា ១០ ថ្មី ១១ ថ្មី និង ១៩។

មើលយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងក្របខណ្ឌច្បាប់ជាធរមាន ដើម្បីសម្របសម្រួលដល់ការផ្ទេរជំនាញ និងកសាងសមត្ថភាពនៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ជាតិ។

៤. លក្ខណៈពិតប្រាកដនៃបណ្តឹងជំទាស់ (បណ្តឹងដិតចិត្ត)

58. ការអះអាងរបស់ នួន ជា អាចយល់បានក្នុងន័យពិតប្រាកដ ដោយផ្អែកលើការអះអាងរបស់គាត់អំពី "ការស្អប់ខ្ពើម ... មនោគមន៍វិជ្ជារបស់គាត់"[140] ប្រទេស "អាណានិគម និងចក្រពត្តិ"[141] និង "Anglo-French" "ពាក់កណ្តាលអ្នកជំនាញ"[142] ចេតនារបស់គាត់ចង់យកគូសត្រូវផ្នែកនយោបាយរបស់គាត់មកធ្វើការជំនុំជម្រះ[143] និងបង្អាច់បង្អួចខ្លាំងរបស់គាត់[144] ហើយកំណត់ត្រាដែលមានស្រាប់ចាប់តាំងពីដើមដំបូងនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី បានបង្ហាញពីយុទ្ធសាស្ត្ររបស់គាត់ក្នុងការធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ អ.វ.ត.ក ជាស្ថាប័នទាំងមូលតែម្តង[145] ព្រមទាំងធ្វើយ៉ាងណាឲ្យមនុស្សទាំងអស់ ទាំងកម្ពុជា និងបរទេស មិនឲ្យមានសម្បទាក្នុងការវិនិច្ឆ័យលើការប្រព្រឹត្តិរបស់គាត់។ បណ្តឹងដិតចិត្តនេះគ្រាន់តែជាការព្យាយាមមួយទៀតក្នុងការធ្វើឲ្យសាធារណជនយល់ច្រឡំ ហើយទាញចំណាប់អារម្មណ៍សាធារណជនចេញពីអំពើឧក្រិដ្ឋផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គាត់ប៉ុណ្ណោះ។

IV. សំណើសុំដំណោះស្រាយ

---

[140] ឯកសារ E314/6 បណ្តឹងដិតចិត្ត, *ជើងទំព័រខាងលើ លេខ* ២ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ៦៩។

[141] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ១២៩។

[142] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*។

[143] សូមមើល ជាឧទាហរណ៍ ឯកសារ E146.1 ដំរីងាប់យកចង្អេបាំង, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១១ នៅត្រង់ទំព័រ ២ ["Where is Henry Kissinger?"]។ ឯកសារ E295/6/3 សារណាបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោលរបស់ នួន ជា ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១, ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៣ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ ២៣-២៦ ("បទដ្ឋានទស្សនៈរូម")។

[144] សូមមើល ជាឧទាហរណ៍ ឯកសារ E1/14.1 ប្រតិចារឹក, ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១១ នៅត្រង់ 13.59.43, 15.08.57 ["...ដើម្បីរំដោះមាតុភូមិខ្ញុំចេញពីអាណានិគមនិយម និងការឈ្លានពាន និងគៀបសង្កត់ដោយកងកម្លាំង ដោយពួកចោរដែលចង់លួចទឹកដី និងលុបបំបាត់ប្រទេសកម្ពុជាចេញពីពិភពលោក"]។

[145] សូមមើល ជាឧទាហរណ៍ ឯកសារ E146.1 ដំរីងាប់យកចង្អេបាំង, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១១ នៅត្រង់ទំព័រ ៣ ["តុលាការនេះគឺរដ្ឋាភិបាល យ៉ាងច្រើនបំផុតគឺជាតុលាការឯករាជ្យបានត្រឹម ២ភាគ៥"]។ ឯកសារ E214 សេចក្តីសម្រេចលើកំហុសឆ្គងរបស់មេធាវីការពារក្តី នួន ជា, ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ [និងរបៀបវារៈពាក់ព័ន្ធឯកសារ E214/2, E214/3, E214/4 និង E214/5]។

59. សម្រាប់សំអាងហេតុទាំងអស់នេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាសូមស្នើដោយសេចក្តីគោរពដល់ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះពិសេស មេត្តាបដិសេធបណ្តឹងជំទាស់របស់ នួន ជា ទាំងស្រុង ហើយសម្រេចលើបណ្តឹងនេះឲ្យបានឆាប់រហ័ស។

សូមលោកចៅក្រមមេត្តាទទួលយកសំណើនេះដោយគោរព។

កាលបរិច្ឆេទ	ឈ្មោះ	ទីកន្លែង	ហត្ថលេខា
ថ្ងៃទី ១០ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤	ជា លាង សហព្រះរាជអាជ្ញា	ភ្នំពេញ	
	Nicholas KOUMJIAN សហព្រះរាជអាជ្ញា		